Бүгү чурттарның пролетарийлери, катыжыңар.

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ, КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1936 ЧЫЛДА ҮНДЕЗИЛЕТИНГЕН

1951 февраль 20 вторник № 34 (2208)

Өртээ 20 кеп.

Россия Федерациязының болгаш өске-даа республикаларның Дээди Советтеринге соңгулдалар патриоттуг көдүрлүүшкүннүң байдалынга эрткен.

Совет улус Ленин—Сталинның партиязы, бистиң Төрээн чуртувус дээш, коммунизм дээш чаңгыс эп-сеткилдиг бадылааннар!

РСФСР-ниң Дээди Совединге соңгулдалар—бүгү улустуң өөрүшкүлүг байырлалы болуп эрткен

Совет улустуң чаңгыс-эвиниң илергейлээшкини

Февраль 18—бистиң чурттуң улустарының улуг байырлалы болуп эрткен. Ол хүн 10 эвилелдешкен болгаш 15 автономнуг республикаларның Дээди Советтеринге коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң сталинчы блогунуң кандидаттары дээш он-он миллион соңгукчулар боттарының бадылаашкынын бергеннер.

Эвилелдешкен болгаш автономнуг республикаларның Дээди Советтеринге соңгулдалар соңгукчуларның бедик идепкейлиин, организастыын көргүскеннер. Соңгукчулар совет улустуң эң эки оолдары болгаш кыстары дээш, үлетүрүүн, көдээ ажыл-агыйның болгаш культураның мурнакчы кижилери дээш бадылавышаан, генийлиг башкы болгаш баштыңчы улуг Сталин дээш, ооң чоок соратниктери дээш, бүгү делегейге быжыг тайбың, демократия болгаш социализм дээш бадылааннар.

Соңгулдалар совет улустуң политиктиг болгаш күш-ажылчы канчаар-даа аажок улуг көдүрлүүшкүнүнүң байдалынга болуп эрткен. Соңгулдалар совет кижилерниң бедик медерелдиин, большевик партияга болгаш бүгү улустуң кандидады улуг Сталинга оларның кызыгаар чок бердингенин, совет ниитилелдиң мораль-политиктиг чаңгыс эвиниң күчүзүн база катап чайыннандырып көргүскен.

Болуп эрткен соңгулдалар совет улустуң маадырлыг күш-ажылының түңнелдерин, коммунизмниң тиилелгези дээш бистиң демиселивистиң организакчызы болгаш сорук киирикчизи улуг Сталинның айтыышкыннары чедиишкинниг боттанып турарын илередип турар. Партияның салган сорулгаларын совет кижилер бодунуң сорулгалары кылдыр хүлээп алгаш, оларны чедиишкинниг күүседир дээш карак-кызыл ажылдаары бистиң чуртувуста чаагай чаңчыл болган. Ол чаңчылга бисти улуг Сталин, большевик партия өөредип турар.

Социализмниң улуг чурту болур бистиң чуртувустуң улус ажыл-агыйы ам чаа бедик көдүрлүүшкүнде турар. Совет улус Ленин—Сталинның партиязының удуртулгазы-биле социалистиг тургузуушкунда чаа улуг тиилелгени чеьдип ап, дайын сөөлүндеги сталинчы беш чылдың планын чедиишкиннинг күүсеткеш, улус ажыл-агыйының болгаш культураның моон соңгаргы күчүлүг көдүрлүүшкүнү дээш демисежип турар.

Улус ажыл-агыйының көдүрлүүшкүнүнге үндезилээш, совет кижилерниң материалдыг болгаш культурлуг деңнели соксаал чок бедип, политика болгаш бүдүрүлге талазы-биле идепкейи улам-на өзүп турар. Масса чоннуң өзүп турар хереглелин хандырары—совет ниитилелдиң хөгжүлдезининг хоойлузу. Ооң ужурунда большевик партияның болгаш совет чазактың политиказы дээш совет кижилер өөрүшкүлүү-биле бадылап турарлар.

Большевик партия совет социалистиг күрүнеиң политиктиг болгаш экономнуг күчүзүн улам быжыглаар дээш, бистиң чуртка коммунизмни тургузары дээш демиселди удуртуп, совет ниитилелдиң удуртукчу болгаш башкарыкчы күжү болуп турар. Партияның ол улуг сорулганы чеьдип алырынче угланган политиказын совет кижилер бодунуң политиказы деп санааш, ону долузу-биле деткип турар.

Бо соңгулдаларга совет патриоттар коммунистиг партияның политиказы дээш, бүгү делегейниң ажылчы чоннарының генийлиг башкызы улуг Сталин дээш, Төрээн чуртунуң ат-алдары болгаш күчү-шыдалы дээш бадылааннар. Болуп эрткен соңгулдалар совет кижилерниң патриотизмин, ССРЭ-ниң улустарының акы-дуңма найыралының улам быжыканын болгаш делегейде эң-не демократтыг эрге-чагырга болур совет эрге-чагырганың ат-алдарын улам бедип турарын көргүскен.

Эвилелдешкен болгаш автономнуг республикаларның Дээди Советтеринге соңгулдалар болза, бүгү чурттарның улустарының аразында быжыг тайбың, эп-найырал болгаш кады ажылдажылга дээш, делегейниң чаа дайынын болдурбас дээш америк болгаш англи агрессорларга удур демиселге Совет Эвилелиниң күжү улам быжыгып турар үеде эрткен. Совет күрүне бодунуң тургустунганының баштайгы хүннеринден эгелээш-ле бүгү улустарның аразында тайбың политиканы хажык чок чорудуп келген болгаш чорудуп-даа турар. Бистиң социалистиг Төрээн чуртувус бүгү чурттарда тайбың талалакчыларының калбарып турар шимчээшкинин удуртуп, тайбыңны камгалап алыр болгаш чаа дайынның империалистиг кыпсыкчыларының кем-буруулуг планнарын үзер дээш шиитпирлиг демисежип турар. Большевик партияның болгаш совет чазактың ханы угаанныг даштыкы политиказы чүгле совет кижилериниң эвес, харын делегейниң тайбыңга ынакшылдыг бүгү улустарының үндезин эрге-ажыктарынга дүгжүп турар. Тайбыңның бүгү чурттарда ёзулуг талалакчылары ол даштыкы политиканы дээш бадылап турар.

Улустар аразында тайбыңны быжыглаарынга, англи-америк империалистерниң халдакчы планнарын буза шаварынга «Правда» солуннуң корреспондентизи-биле эш И. В. Сталинның беседазы төөгүлүг ужур-дузалыг болуп турар. Эш Сталин бодунуң харыыларынга даштыкы политиканың талазы-биле тергиин чугула айтырыгларны чырыткан. Эш Сталин Англияның чазааның баштыңы Эттлиниң Совет Эвилелинге болгаш ооң тайбың политиказынга удур хоп-нүүлүдерин түүлүнга чедир сойгалап илереткен болгаш америк империалистерниң эжелекчи политиказын боттандырарының органы кылдыр КНО-нуң хуулуп турарын бүгү делегейниң мурнунга илередип көргүскен. Акы-дуңма корей улустуң хосталгалыг дайынынга эки-тура отрядтары киржип турар Кыдатты агрессор деп чарлаар дугайында КНО-нуң шиитпирин бужарбаңк шиитпир деп эш Сталин буруу шаап көрген.

Эш Сталинның харыылары Совет Эвилелиниң тайбыңга ынак даштыкы политиказы хажык чок деп чүвени база катап бадыткап турар болгаш күш-ажылга чаа улуг идигни берип, быжыг тайбың дээш демиселдиң тодаргай программазы болуп турар. Совет Эвилелиниң улустары большевик партияның тайбыңга ынак даштыкы политиказы дээш бадылавышаан, бодунуң улам чаагай келир үезинче дидим болгаш чоргаар көрүп турарлар.

Бо соңгулдаларга Тыва автономнуг областың ажылчы чоннары Совет Эвилелиниң бүгү улустары-биле кады большевик партияга, совет чазакка болгаш улустарның башкызы, баштыңчызы улуг Сталинга кызыгаар чок бердингенин болгаш ынакшылын көргүскен. Хүндүскүнүң 2 шакта-ла Эрзин, Тожу болгаш Бай-Тайга районнарга соңгукчулар шупту бадылаашкынга киржипкен турган. Соңгулданың баштайгы 2 шагындала дыка хөй участоктарга соңгукчулар бүрүн бадылапкан турган. Коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң сталинчы блогунуң кандидады ВКП(б) Тыва обкомунуң секретари эш Н. Я. Дьяковту дээш тыва улус организастыг болгаш бедик көдүрлүүшкүннүг бадылаан. Хөй-хөй соңгукчулар большевик партияга, улуг Сталинга ынакшылын чугаалап, бюллетеньнерге байырлыг сөстерин бижип, улуг Сталинга өөрүп четиргенин илередип, моон соңгаар улам эки ажылдаарын хүлээнип турганнар.

Совет кижилер коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң кандидаттары дээш бадылавышаан, бистиң чуртка коммунизмниң тиилелгези дээш бадылааннар. Улуг Сталинның генийлиг удуртулгазынга сорук киирткен совет патриоттар партияның болгаш чазактың салган сорулгаларын чедиишкиннинг күүседир дээш моон соңгаар-даа могаг-шылаг чок ажылдаарлар.

Эш В. В. Кузнецовту Ленин ордени-биле шаңнаар дугайында ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң ЧАРЛЫЫ

Төрүтүнге-ле бежен хар харлааның таварыштыр совет күрүениң мурнунга болгаш профэвилел шимчээшкининиңхогжүлдезинге алдар-хавыяалыг болганын көргеш, Профессионал Эвилелдериниң Бүгү-эвилел Төп Чөвүлелиниң даргазы эш Василий Васильевич **Кузнецовту Ленин ордени-биле** шаңнаар.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Н. ШВЕРНИК.
ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Секретари А. ГОРКИН.

Москва, Кремль. 1951 чылдың февраль 17.

Улуг Сталин—бистиң амыдыралывыстың аас-кежии

ЛЕНИНГРАД. Февраль 18-те (СЭТА). Россия Федерациязының Дээди Совединге соңгулдаларның хүнүн Ленин хоорай байырлалдың оттарының чырыткызы-биле уткаан. Проспектилерниң болгаш шөлдерниң кырында бүгү ленинградчыларның чүректеринден хайныгып үнген сөстер электри чырыткызы-биле чайыннаныр турган:

—Улуг Сталинга алдар.

Ол эртенги шактарда соңгулдалар болур оран-бажыңнарже угланган муңмуң кижилер социалистиг ада-чурттуң алдары-биле оларны маадырлыг чорудуче сорук киирип турар кижиниң адын, эргим баштыңчының болгаш башкының адын—улуг Сталинның адын чүректеринге ап чоруп турганнар.

Ленин хоорайга соңгулдалар совет демократияның тиилелгези кылдыр, ленинградчыларның бедик патриотизминиң, Ленин—Сталинның херээнге оларның бердингениниң, оларның кызыгаар чок ынакшылдыының, улустуң аас-кежииниң сорук киирикчизи эш И. В. Сталинга чүректиң ханызындан өөрүп четиргениниң дугайында сагыш сеткилди өөртүп турар көргүзүү кылдыр эрткен.

Хоорайның бүгү округтарында соңгукчулар бодунуң хамааты хүлээлгезин күүседипкен деп чүве хүндүскүнүң бир шакта билдингир апарган.

Кировский соңгулда округунга онза сорук киириишкини илерээн. Үш дапкыр орденниг Кировский заводтуң ажылчы чоннары—техниктиг депшилге дээш бир дугаар одуругда чоруп турар демиселчилер, күш-ажылдың эгелекчилери болгаш аныяк салгакчылар найыралдыг өг-бүлелери-биле кады соңгулдаларже чоруп турган.

Хоочун путиловчу А. Л. Матвеев И. В. Сталин дээш бадылап тургаш канчаар-даа аажок улуг аас-кежииниң дугайын илереткен. Ооң эгиннериниң артында—55 күш-ажылчы чылдар бар. 1924 чылда А. Л. Матвеев бир дугаар совет тракторну тургускан. Ол-ла 19 дугаар соңгулда участогунга В. И. Ленин аттыг машина-тудуушкун заводунуң Невский участогунуң начальниги Совет Эвилелиниң Маадыры П. О. Васильев болгаш Лужск районда «Искра» көдээ ажыл-агый артелиниң колхозчузу Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры А. А. Осипова олар бадылааннар.

Сталин болгаш тайбың! Бо сөстер совет кижилериң медерелинден чардынмас. Бо хүн ынак баштыңчы дээш бадылап тургаш соңгукчулар тайбыңны камгалаар дугайында бүгү делегейге чаңгыланып үнген сталинчы сөстүң дугайын чугаалап турганнар. «Правданың» корреспондентизиниң айтыргларынга харыыларынга эш И. В. Сталин империалистиг дайын кыпсыкчыларының үүлгедиишкиннерин болгаш кара сагыштыг хоп-кочузун сойгалаан, тайбыңның херээн шиитпирлии-биле хамгалаар деп чер бөмбүрзээниң бүгү-ле бөдүүн кижилериниң күзел соруун илереткен.

Кировский соңгулда округунуң соңгулда комиссиязынга, агитпунктуга кирген чагааларга соңгукчулар тайбыңның ады биле ажылдаар, тайбың дээш чайгылыш чок демисежир дугайында боттарының күзелдерин илереткеннер.

Кировчуларның өөрүшкүзүн бүгү чурт үлешкен. Он-он муң ажылчы чоннар—ленинградчылар болгаш «Бадылаар эргениң шынзылгалары-биле» өскээртен келгеннер Кировский соңгулда округунга бадылааннар.

Эртен эрте телеграф Нарва заставазынга хөй-хөй байырлыг телеграммаларны экелген. Кубаньниң колхозчулары «тайбыңның тук тудукчузу, депутатка бүгү улустуң кандидады улуг Сталин дээш бадылап турар кировчуларга байыр чедирип тур бис»—деп бижээн. «Улуг Сталин дээш бадылаашкынга силерниң өөрүшкүүнерни үлежип тур бис» деп Новосибирскиниң соңгукчулары бижээн.

Нарва заставазының бүгү соңгукчулары эртенгиниң 9 шак 40 минутага чедир боттарының хүндүлүг хамааты хүлээлгезин күүседипкеннер. Ындыг болза-даа соңгукчуларның улам-на чаачаа бөлүктери Кировский соңгулда округунга кээп турган.

Хүндүскүнүң дүш хиреде Кировский район Совединиң чанында шөлге байырлалдың ёзузу-биле каастап шимээн автомашиналар колонназы көстүп келген. Бажында машинада эш И. В. Сталиниың улуг чуруу. «Улуг Сталин — депутатка бистиң бир дугаар кандидадывыс!», «Сталин дээш, тайбың дээш бадылаар бис!»—деп бижиктиг өөстер ызаңайнып турган. Ол болза РСФСР-ниң Дээди Совединиң соңгулдаларынга турскааткан Москва—Ленинград—Москва деп агитасчы авто чарыштың киржикчилери чеьдип келгени ол. Кировчулар аалчыларны чылыыбиле уткаанар.

Нарва заставазы кежээ орайга чедир-ле байырлалдың көдүрлүүшкүнүнүң байдалынга турган. Улуг баштыңчы, өөнүк болгаш башкы эш И. В. Сталин дээш бадылаашкынга тиилелге Нарва заставазының чурттакчыларының угаан бодалынга үр үеде артар.

Эш И. В. Сталин дээш бадылаашкынга кировчулар биле өөрүшкүлелди үлешкен бүгү Ленинград бо хүн каас чараш болгаш магалыг чаагай турган. РСФСР-ниң Дээди Совединге соңгулдалар патриоттуг улуг көдүрлүүшкүннүң байдалынга эрткен болгаш совет улустуң мораль-политиктиг бузулбас чаңгыс эвиниң, большевик партияны, совет чазакты, эш Сталинны долгандыр сырый катышканының күүлүг көргүзүү болган.

Сталин аттыг заводтуң хоолай тудукчулары, делегейде эң-не күүлүг гидрогенераторлар тудугжулары—электросиловчылар, «Рабочий» деп кончуг эки шынарның фабриказының пөс-таавычылары, Свердлов аттыг заводтуң станок тудукчулары выборг болгаш Петроград болгаш Москва заставаларының... кижилерни чүректеринге болгаш сөстеринге Сталинның ады-биле соңгулда хааржактарынче чоруп турганнар. РСФСР-ниң Дээди Совединиң депутаттарынга бадылаттырып турган академик К. М. Быков, ВКП(б)-ниң Ленинград обкомунуң секретари Н. М. Андрианов, сураглыг стахановчу И. С. Себин, хоорай Совединиң күүскомунуң даргазы П. Я. Ладанов, кайгамчыктыг совет композитор Д. Д. Шостакович болгаш коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң блогунуң өске-даа кандидаттарының соңгулда округтарынга бадылаашкын найыралдыг байдалга эрткен.

Сталин дээш, коммунизм дээш

Россия Федерациязының Дээди Совединге соңгулдалардың хүнү — февраль 18-зи областың төвү Кызыл хоорайга бүгү улустуң улуг байырлалы кылдыр демдеглетинип эрткен. Ол дүне Кызылдың бүгү соңгукчу чону бадылаашкыннарның шагын манап, удувайн тура хонганнар. Кызылдың кырынга турган айдың дүн, база бажың бүрүзүнүң соңга өттүр чырыы, участок бүрүзүнүң даштында улуг лампалар область төвүнүң дээрин хүндүскүлештир чырыдып турган. Кудумчуларның адагаштарында аскылаан радио репродукторлар даңны атсы соксаал чокка чугаалап, бүгү чурттуң соңгулда мурнунуң дүнезин дамчыдып тура хонган. Кайнаар-даа көөрге, хайныышкынныг хөглээшкин: кудумчулар, ылаңгыя участоктар чаны хайымнанчак чонбиле долдунган ыр-шоор, каткы-итки, хоюг суук баяннар үнү, каас-чараш «Победалар» алгызы — бо бүгү холужуп келгеш, бир-ле аянныг шимээн болуп турган.

Бо-ла бүгү хөглээшкинни Кызылдың № 7 соңгулда участогунуң соңгукчулары база үлежип эрткеннер. 18-тиң эртени, таптыг-ла 4 шак турган. Сельская кудумчунуң кыдыында бичежек тейжигеш бажында бедиик кырлаң бажың чанынга 100 ажыг кижи чыглып келгеннер. Ол болза, совхозтар трестизиниң конторазында тургускан № 7 соңгулда участогу. Чыглып келгеннерниң аразында тудуг трестизиниң алдарлыг стахановчузу, Ленин орденниг эш Цуканов, ооң бүгү өг-бүлези болгаш 60 ажыг харлыг бажың ээзи Воротникова кадай дээш өске-даа кырган, чалыылар хөй турган. Оларның чүректери деңнелге чок өөрүшкү-биле долдунуп, калбак-делгем Төрээн чуртунуң херээ дээш, бүгү делегейге быжыг, үр тайбың дээш, улус-чоннуң, уруг-чаштың аас-кежик, чыргалы дээш, улуг башкызы гений Сталин дээш бадылаарынче четикпейн турганнар.

Эртенгиниң 6 шак-даа четкен, участок комиссиязының даргазы эш Саргов, бадылаашкыннарны берип эгелээринче соңгукчуларны чалавышаан, бюллетеньнер тыпсыр залче кирер эжикти кежир шөйген торгу удазынны кезер хүндүлүг эргени алдарлыг стахановчу Цуьановка тывыскан. Эш Цуканов өг-бүлези-биле кады киргеш, бюллетеньни албышаан, бир дугаарында бадылаашкының берген. Бадылаашкыннар шак ынчаар үргүлчүлээш чорупкан. Эртенгиниң 8 шак турда 400 чыгам соңгукчу бадылаашкының берипкен, хүндүскүнүң 12 шак чеьдип турда, бүгү соңгукчуларның 90 хуузу бадылапкан турган. Дүштекиниң 12 шак 45 минутада бүгү соңгукчулар шупту бадылапканнар.

Участокка организастап тургускан буфет хүнзедир ажылдаан.

Ынчангаш, участок комиссиязының кежигүннери бадылаашкыннар санаашкынының шагын манааш олурупканнар. Дүнекиниң 24 шакта, эш Саргов, ажылчы чоннуң, хөй-ниити организацияларының болгаш парлалганың төлээлекчилери олуржуп турда, арткан бюллетеньнерни санап хаптааш, бадылаашкыннарның санаашкынынче эгелеп кирерин чарлаан. Соңгулда хааржактары ажытынган, санаашкын-даа эгелээн. Санаашкынның түңнелинден көөрге, даңзыга кирген турган 1249 соңгукчуларның шуптузу бадылаашкынга киржип, оларның 1244-түү депутатка кандидат — эш Н. Я. Дьяковту дээш бадылаан.

Саналгага кирген бюллетеньнерниң 50 ажыг хирезинде соңгукчулар боттарының күзел-бодалдарын сеткилиниң ханызындан илередип бижигилээн. Оларның аразында мындыг-мындыг сеткил хайныышкынныг күзелдер бар: «Депутатка кандидат эш Дьяковту бадылавышаан, бистиң кайгамчык Төрээн чуртувустуң улам ыңайгы шапкын хөгжүлдези дээш, аас-кежиктиг аныяк назын дээш, башкы болгаш баштыңчы улуг Сталин дээш бадыладым», «Эштер! Коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң сталинчы блогунуң тиилелгези дээш, улустарның аас-кежииниң чаяакчызы эш Сталин дээш бадылаашкынымны күзелдиим-биле берип тур мен», «Келир үедеги кайгамчык эки амыдырал — коммунизм дээш, бүгү делегейге быжыг тайбың дээш, бадылап тур мен», «Большевик партияның, совет улустуң шынчы оглу — Николай Яковлевич Дьяковту дээш бадыладым», «Калбак-делгем Төрээн чуртувусту хажык чок бурунгаар аппар чыдар кижини дээш бадылаайн», «Аас-кежиктиг чаш назын дээш, амыр-чыргалдың тайбыңы дээш бадылап турарым бо», «Чаптанчыг ынак оглум Сөрёжаның келир үедеги чырыткылыг чаагай амыдыралы дээш бадылап тур мен» дээн чергелиг оон-даа өске өткүт чидиг сөстер бар.

Мынчангаш, участоктуң соңгукчулар даңзызында кирген 1249 соңгукчуларның берген бадылаашкынында депутаттың кандидадынга удур бадылаан чаңгыс-даа бюллетень чок болган чорук, совет соңгулда системазының, коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң бузулбас сталинчы блогунуң база бир чырыткыланчак тиилелгези болуп демдеглетинген.

А. КРАСНОВ.

Байырлалга—күш-ажылчы белектер

Тожу районнуң ыраккы Өдүген Хам-Сыра, Оо болгаш өске-даа тайгаларда чурттуг соңгукчулар февраль 17 хүнүнде соңгулда участоктарынга четкилеп келгеннер. Тоора-Хем суурнуң хоочун аңчызы Чернов ырак тайгаларже аңнап чорааш, соңгулда хүнүн таварыштыр 170 диинни, 5 кырзаны болгаш оон-даа өске елүктерни күрүнеге экеп дужааган. Аңчы Чернов чүгле бо чылдың эрткен 45 хонуктарында малдың хоралыг дайзыннары 11 бөрүлерни капкалап өлүрген.

Бадылаашкын эртенгиниң 6 шакта бедик патриотчу байдалдыг эгелээн. РСФСР-ниң Дээди Совединге соңгулдалар хүнү февраль 18-ке белек кылдыр бүдүрүлге планын 150 хуу күүседир дээш, январь планын—200 хуу, февраль планын 15-ке чедир 170 хуу күүсеткен райүлетпүр комбинадының шевер чазаныкчызы Дорофеев ирей бир дугаарында бадылаан. Ооң соонда район 7 чыл школазының өөреникчизи аныяк соңгукчу Болат-оол «бүдүүлүк чораан тожу ашактың оглу меңээ соңгуур, соңгудар эргени берген Совет чазаам, улуг башкым Сталин делгереечин!» дээш бадылаашкын хааржаанче бюллетенин салып киирген.

Тоора-Хем соңгукчуларының 80 ажыг хуузу эртенгиниң 10 шакта бадылаашкынын берген болгаш хүндүскүнүң 12 шакта 100 хуу бадылаан.

К. ДОСТАЙ-ООЛ.

Ыраккы Тере-Хөлге

Февраль 17-ниң кежээзинде Тере-Хөл районнуң бүгү соңгулда участоктарынга соңгукчуларның 40—50 хуузу болгаш 18-тиң эртениниң 6 шагынга чедир районнуң бүгү соңгукчуларының 90 хуузу соңгулда участоктарынга чыглып келген турганнар.

Эртенгиниң 6 шактан эгелеп бүгү соңгулда участоктарынга бадылаашкын эгелээн. Балыктыгда соңгулда участогу соңгукчуларның бадылаашкынын чүгле 20 минутта хүлээп ап дооскан. Ол ышкаш Дүнгүрлүгде, Каргыда болгаш «Большевик» колхозта соңгулда участоктары 40—50 минуттарда доосканнар. Ынчангаш район ниитизи-биле хүндүскүнүң 12 шакта бүгү участоктарга соңгукчулар бадылаашкынын бээрин доосхан.

Районнуң бүгү соңгукчулары бадылаашкынга чүс хуу киржип, коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң идегелдиг кандидады Н. Я. Дьяковту дээш, соңгукчуларның 99,8 хуузу бадылаашкынын бергеннер.

А. САГАЛАКОВ.

Соңгукчуларның бедик идепкейи

Чаа-Хөл районнуң төвүнде соңгулда участогунга кээп бадылаза чогуур соңгукчуларның 97 хуузу эртенгиниң 10 шакта бадылаан. Эртенгиниң 6 шакта 150 кижи келген, оларның иштинден эң баштай бадылап турар 18 харлыг соңгукчу эш Дембир бир дугаарында бадылаан. Ооң соонда 76 харлыг соңгукчу эш Тевек бадылаан, ооң чугаалаары болза, «мен ам бодумнуң бүгү чурттап келген назынымның иштинде 4 катап бадылаашкыннарга киржип турар мен, бо болза, меңээ канчаар-даа аажок улуг алдар болгаш аас кежик тур»—дээн.

Район төвүнде соңгулда участогунуң өргезинде 2 автомашина, 4 аът ажылдап турган. Соңгулда участогунга чедир кээп шыдавас 80 кижини чедирип келген.

Районда культура бажыңында кино, концертти соңгукчуларга көргүзүп турган, районнуң 7 чыл школазының өөреникчилериниң бот-тывынгыр уран-чүүл белгүмү концерт көргүскен. Буфет, эмчи салбыры ажылдап турган.

Т. ШЫЫРАП.

Патриотчу көдүрлүүшкүн-биле

Көк-Тейден бистиң корреспондентистиң дыңнадып турары болза, Кызылдың көдээ районунуң Көк-Тей сумузунуң ажылчы чоннары РСФСР-ниң Дээди Совединге соңгулдаларга канчаар-даа аажок патриоттуг улуг хөдүрлүүшкүн-биле киришкен..

Суму төвүнде № 97 соңгулда участогунуң соңгукчулары эртенгиниң 10 шакта бадылаашкынны 100 хуу доосхан. Маңаа бир дугаарында 86 харлыг соңгукчу Салчак Чүвүрек кээп бадылаан, ук соңгукчу соңгулда хүнүнүң бүдүүзүнде 10 километр черден чеьдип келгеш, суму төвүнде аалдарга хонуп алгаштың хамыкты мурнай бир дугаарында бадылааны ол.

Эл-Бажы деп черде соңгулда участогунуң 263 соңгукчулары база-ла эртенгиниң 10 шакта бадылаашкынны доосхан, 80 харлыг херээжен соңгукчу Самбуу Көкейек бир дугаарында келгеш бадылаашкынын берген.

Соңгулда участогунга соңгукчуларга сөөлгү чаа-чаа кино-чуруктарны көргүзүп турган.

ВКП(б)-ниң 18 дугаар конференциязы

(10 чыл болганынга)

1951 чылдың февраль 15-те, ВКП(б)-ниң 18 дугаар конференциязы ажытынганындан бээр 10 чыл ою болуп эрткен Ол конференция ССРЭ-ге коммунистиг ниитилелди тургузарының чугула орук айтыкчызы болган. Ол конференция ВКП(б)-ниң 18 дугаар төөгүлүг съездизи болуп эрткениниң соонда барык ийи чыл болганда ажытынган, ук съездиге эш Сталин социалистиг ниитилелди тургузарының болгаш социализмден коммунизмче чоорту шилчиириниң программазын айыткан. ВКП(б)-ниң 18 дугаар съездизи бадылаан эш Сталинның ол илеткели партияның бүгү ажыл-чорудулгазының хоойлузу болган. Эш Сталинның айтыышкыннарын удуртулга кылып албышаан, партия организациялары ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң үш дугаар беш чыл планын күүседир талазы-биле, коммунистиг ниитилелди тургузар талазы-биле канчаар-даа аажок улуг политиктиг болгаш ажыл-агыйлыг ажылдарны партия организациялары калбартып чоруткан.

ВКП(б)-ниң 18 дугаар конференциязы чыглып турар үеде совет улус үш дугаар беш чыл планын күүседир талазы-биле улуг чедиишкиннерни чеьдип алган. Үш дугаар беш чылдың үш чылдарының (1938—1940 чылдар) иштинде ССРЭ-ниң үлетпүрүнүң продукциязы 44 хуурга өскен. Бүдүрүлгелерге болгаш албан черлеринге күш-ажылдың сагылга-чурумун быжыглаар талазы-биле ВКП(б) ТК-ның болгаш совет чазактың ап чоруткан хемчеглери бүдүрүкчү күштү улам ыңай өстүрер арганы берген. Тарааның, чигир свеклазының, тарымал тооруктун, картофельдиң, ногаа аймааның бүгү продукциязы база дыка өскен, мал бажы көвүдээн. Үлетпүрүнүң транспорттуң болгаш көдээ ажыл-агыйның чедиишкиннери ССРЭ-ниң экономнуг болгаш камгаланыр күчүзүн улам-на күштелдиреринде хандырган. Улус ажыл-агыйның ниити көдүрлүүшкүнүнге үндезилетингеш Совет Эвилелиниң ажылчы чоннарының материалдыг болгаш культурлуг деңнели улам-на бедип турган.

Ынчалза-даа, үлетпүрүнүң болгаш транспорттуң ажылында улуг четпестер турган. Үлетпүрүнүң чамдык адырлары боттарының планнарын күүсетпейн турган ийикпе, азы бүгү продукция үндүрериниң онаалгазын ниитизи-биле күүседип-даа турза, чуртка продукцияның чамдык чугула хевирлерин чедир бербейн турган. Демир орук планын күүсетпейн турган, суг транспорту хожудап калып турган. Үлетпүрүнүң болгаш транспорттуң чамдык адырларында, база бүдүрүлгелеринде хожудап калып турар чоруктарны чидирери чугула турган. Ону иштикиниң болгаш даштыкының байдалдары негеп турган. Үлетпүр болза, коммунизмниң материалдыг баазазы, бүгү улус ажыл-агыйының үндезини болгаш удуртур эгези болур. Үлетпүр—чурттуң камгаланыр күчүзүнүң баазазы. Ооң улам ыңай өзүүшкүнүнге үндезилетингеш Совет Эвилелиниң камгаланыр аргазын улам-на бедидер, чүге дээрге, Европага ийи чылдың иштинде хайныгып турган дайын бистиң чуртувустуң кызыгаарынче чоокшулап олурган.

Партия организацияларының сагыш салыышкынын үлетпүрүнүң болгаш транспорттуң хереглелинге, эрге-ажыынга чугула ажылдарже угландырар, үлетпүрде болгаш транспортта четпестерни узуткаар орукту айтып бээр сорулга ынчаарда туруп турган. Ону партияның 18 дугаар конференциязы боттандырган.

18 дугаар конференцияга «Үлетпүр болгаш транспорт талазы-биле партия организацияларының сорулгаларының дугайында» айтырыг кол айтырыг болуп турган. Бо айтырыг талазы-биле илеткел кылган эш Г. М. Маленков наркоматтарның болгаш партия организацияларының үлетпүр болгаш транспорт талазы-биле ажылында четпестерни илереткен. Наркоматтар ажыл-херектиг хөйүнде-ле бюрократтыг өзу-биле чорудуп турганын, боттарының үндүрген шиитпирлериниң болгаш дужаалдарының күүселдезиниң хыналдазын организаставайн турганын, бүдүрүлге бүрүзүнге четпейн турганын, үлетпүр болгаш транспорт талазы-биле ажылды партия организациялары кошкатканын, бо талазы-биле боттарының харыысалгазын утканын болгаш хожудап калып турар бүдүрүлгелерни өрү көдүрер талазы-биле хемчег албайн турганын илеткелге айыткан. Партияның чамдык обкомнары, хооркомнары бүдүрүлгелериниң ажылынче ханылап кирбейн, оларның ажыл-чорудулгазының экономнуг талазын өөренмейн, а харын дашты-биле хыналда чорудар болгаш четпестериниң иштинче кирип илереткейн турар шиитпирлерни үндүрүп турганнар.

Эш Сталинның айтыышкынын эдербишаан, ВКП(б)-ниң 18 дугаар конференциязы ол четпестерге удур шүгүмчүлелдиң болгаш бот-шүгүмчүлелдиң өдүн углаан, үлетпүрүнүң болгаш транспорттуң чамдык адырларында хожудап калып турар чоруктуг дүрген чок кылырынче партияны углаан. «Үлетпүр болгаш транспорт талазы-биле партия организацияларының сорулгаларының дугайында» резолюцияга хооркомнар, обкомнар, крайкомнар, эвилелдешкен республикаларның компартияларының ТК-лары наркоматтар-биле кады хоорайның, областың үлетпүр, транспорт бүдүрүлгелериниң бүгү ажылды дээш харыысалгалыг болурун конференция айыткан. Партия организациялары үлетпүрүнүң болгаш демир оруктарның ажылының иштинче үргүлчү кирер, оларның ажылында четпестерни узуткаарынга дузалаар ужурлуг деп конференция айыткан.

Эш Маленковтуң илеткелиниң талазы-биле 18 дугаар конференцияның резолюциязынга бүдүрүлгелерге дериг-хереклелдериниң, янзы-бүрү эт-хөреңгиниң болгаш материалдарның үчёдун шын тургузарының чугулазын болгаш дериг-хереклелдерни бүрүн ажыглаарын, чиг-этти, одалга чүүлдерин, электри күжүн, хереклелдерни камныг чарыгдаарын, бүдүрүлгелерге күрүнеиниң чепсек-хереклелдерин үрелир чоруктан камгалаарын, септелгени өй-шаанда чорударын, бүдүрүлгелерде хир-чамны болгаш үвүр-савыр чорукту узуткаарын, корум-чурумну болгаш арыг-шевер тударын, бүдүрүлгениң ажылын график өзугаар организастаарын, технологияның сагылга чурумун шыңгыы сагыырын, машиналарны болгаш хереклелдерни үргүлчү болбаазырадырын, хөй күш-ажылы кирер ажылдарны бүгү хемчеглер-биле механизастаарын, чогаадыкчы болгаш рационализасчы чоруктарны калбартырын болгаш деткиирин айыткан. Бүдүрүкчү күштерни улам ыңай бедидериниң, күш-ажылдың сагылга чурумун быжыглаарының, ажыл төлевирин шын организастаарының, чаңгыс аай чаг-ыргалыг болур чорукту быжыглаарының, техниктиг удуртулганың деңнелин бедидериниң чугулазынга партияның 18 дугаар конференциязы улуг сагышты салган.

ВКП(б)-ниң 18 дугаар конференциязындан доктааткан бүдүрүлгениң социалистиг культуразы дээш демиселдиң программазы ам бо үеге-даа канчаар-даа аажок улуг ужур-дузалыг. Техниканың хөй талазы-биле бистиң чуртувус өске кандыг-даа чуртка бодааргa эң-не мурнакчы чурт болур. ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйы чаа машиналар-биле болгаш дериг-хереклелдер-биле үргүлчү байып турар. Ынчалза-даа, чамдык бүдүрүлгелерде ам безин дериг-хереклелдерни камнаар дугайында чогуур сагыш салыышкын чок, станок, механизм бүрүзүн кам-хайыралыг эдилээр чорук сула, машиналарны бедик бүдүрүкчүлүг ажыглаар дээш демисел кошкак. Ам сорулга болза, дериг-хереклелдерни камныг эдилээр, бар техниканы билдилин-биле шын ажыглаар, ону үргүлчү буруңгаар сайзырадыр. Партияның 18 дугаар конференциязының «техниктиг депшилгени нептередир болгаш бүдүрүлгеге чаа техниканы дүрген шиңгээдип киириринге социалистиг тургузугнуң канчаар-даа аажок улуг аргаларын бүрүнү-биле ажыглаар» дугайында айтыышкынын утпас болгаш хүн-бүрүде амыдыралга боттандырары чугула.

ВКП(б)-ниң 18 дугаар конференциязы продукция бүдүрүп үндүрериниң план чок, деңнээ чоруун болгаш бүдүрүлгениң ажылында штурмнаар чорукту болдурбазын негээн. Хожудап калып турар чаңгыс-даа бүдүрүлге чок болурун, бүгү заводтар, фабрикалар, шахталар, демир оруктар планын күүседирин чеьдип алыр сорулганы конференция тургускан. Планның күүселдези дээш, планның күүселдезиниң хандырылгазы, план өзугаар ажылдаар дээш демисел дээрге мооң адаанда болурун конференцияның шиитпиринде айыткан;

а) продукция бүдүрүп үндүрериниң чыл, квартал болгаш ай планын ортумаа-биле эвес, харын деңнээ, план өзугаар белен продукция бүдүрүлгезиниң баштадыр кылган графигин өзугаар күүседири;

б) план күүселдезин үлетпүрүнүң адырларының талазы-биле чүгле ортумак чижээ-биле болдурар эвес, харын ону бүдүрүлге бүрүзү тус-тус күүседири;

в) план күүселдезин чүгле ортумаа-биле болдурар эвес, харын бүдүрүлгениң цех, бригада, станок болгаш смена бүрүзү хүн-бүрүде күүседири;

г) план күүселдезин чүгле көргүзүглериниң саны-биле болдурар эвес, харын ассортимент аайы-биле доктаатынган стандартты барымдаалап, планда көрдүнген бот үнези-биле ыяавыла шынарлыг болгаш четче бүрүн үндүрери.

Ол айтыышкынны удуртулга болдуруп алгаш бистиң үлетпүрүвүс болгаш транспортувус Ада-чурттуң Улуг дайының онаалгаларында нарын планныг онаалгаларның болгаш ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын катап тургузарының болгаш хөгжүдериниң дайын сөөлүндеги канчаар-даа аажок улуг планының күүселдезин чеьдип алган.

Ажыл-агыйның чедиишкиннери, олардып турар. Ону барымдалааш, партияның организастыг болгаш партияның политиктиг ажылдарындан бүрүүнү-биле хамааржыр деп эш Сталин өөредип турар. Ону барымдаалааш, партияның 18 дугаар конференциязы үлетпүрүнүң болгаш транспорттуң ажылын экижидерин хандырар кол организастыг сорулгаларны партия организацияларынга доктаадыш берген. Стахановчуларның инициативазын бүдүрүкчү күштерни бедидеринче, бүдүрүлгеге хожудап калып турар участоктарны өрү көдүреринче углавышаан, стахановчу шимчээшкинни бүгү хемчеглер-биле хөгжүдерин конференция дааскан.

ВКП(б)-ниң 18 дугаар конференциязы каадырларны өөренип көөр, шилиир болгаш депшидер талазы-биле ажылды экижидер дугайында айтырыгны партия организацияларының мурнунга бүгү чидии-биле тургускан. Мынчангаш саазындан көрүп таныжар чорукту чок кылырын болгаш инженер-техниктиг болгаш ажыл-агый каадырларын ханызы-биле өөренип көөрүн, ажылдакчы бүрүзүнүң бодун, ажыл-хөрээн болгаш политиктиг шынарын ханызы-биле өөренип көөрүн конференция дааскан. Ындыг байдалды өөренип көөр чорук чокка, кижилерни билбейн турган, ажылды күш четпес ажылдакчыларны солуур болгаш чаа каадырларны депшидер дугайында айтырыгны өй-шаанда шын шиитпирлеп болбас. Заводтарның, фабрикаларның, демир оруктарның удуртур ажылдарынга дидим, инициативалыг ажылдакчыларны, эки организакчыларны билдилии-биле депшидерин конференция дааскан. Партияның 18 дугаар конференциязының каадырларны депшидер болгаш кижизидер талазы-биле айтыышкыннарын боттандырганы үлетпүрнүң, транспорттуң болгаш көдээ ажыл-агыйның ажылдарын экижидеринге шиитпирлиг рольдуг болган.

ВКП(б) ТК-ның болгаш ССРЭ-ниң Улус Комиссарларының Чөвүлелиниң хүлээп алганы Совет Эвилелиниң 1941 чылда улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң күрүне планын ВКП(б)-ниң 18 дугаар конференциязы бадылаан. Үлетпүрнүң, транспорттуң, көдээ ажыл-агыйның кол адырларының улам ыңай өзүлдезин хандырарын ажыл-агыйның кол сорулгазы кылдыр конференция идип үндүрген. Ылаңгыя шой, каң өөнүг металл, хөмүр-даш бүдүрүлгезиниң өзүлдезин болгаш бүгү хевириниң машина тудуушкунун дүрген хөгжүдери улуг ужур-дузалыг деп конференция шиитпирлээн. ССРЭ-ге дайын халдаашкынының айыылы барын өөренип көрбүшаан, конференция чурттуң камгалалының хереглелинге чиг-эт, оттулар материалдар бүдүрүлге болгаш аъш-чем курлавырларын тургузар дугайында шиитпирни хүлээп алган, база моторлар бүдүрүп үндүрерин бүгү хемчеглер-биле үлгатырарынга болгаш оларның шынарын сайзырадырынга улуг сагышты салган.

ВКП(б)-ниң 18 дугаар конференциязының бүгү ажылы эш Сталинның удуртулгазы-биле болгаш шуут киржилгези-биле эрткен. Делегаттарның саналдарынга, конференцияның шиитпирлериниң болшевик партияның чаңгыс аай сагыш сеткилдии болгаш ажылда четпестерни туюлунга чедир илередип, оларны дүрген узуткап чок кылыр талазы-биле шиитпирлии сиңникен. Олар Совет күрүнеиң экономнуг күчүзүнүң өзүлдезинге шаптык кадар, бистиң коммунизмче тиилелгелиг шимчээшкинивисти ооңумнадыр бодалды партия чылча шавар күзелдиин тодазы-биле илереткен. Конференция партияның хүрээлениниң быжыын болгаш сырый катышканын тодаргай көргүскен. Ооң ажылы партияның болгаш совет күрүнеиң хөгжүлдезиниң шимчедир күжү—большевикчи шүгүмчүлелдиң болгаш бот-шүгүмчүлелдиң ажыглаашкынының үлегери болган. ВКП(б)-ниң 18 дугаар конференциязы Ада-чурттуң Улуг дайынының мурнуу чарыында партияның болгаш Совет күрүнеиң амыдыралынга улуг болуушкун болган. Ол конференция чурттуң идепкейлиг камгалалга белеткээр, Совет Эвилелиниң гитлерлиг Германияны эконом талазы-биле тиилээрин хандырар дугайында улуг рольдуг болган.

Эш Сталинның айтыышкыннарын, партияның 18 дугаар съездизиниң болгаш 18 дугаар конференциязының шиитпирлерин удуртулга кылып алгаш, партия болгаш Совет күрүне коммунистиг ниитилелди тургузар, улус ажыл-агыйын улам ыңай хөгжүдер, Совет Эвилелиниң экономнуг күчүзүн быжыглаар талазы-биле канчаар-даа аажок улуг ажылды дайын сөөлүндеги үеде чорудуп турар. ВКП(б)-ниң 18 дугаар конференциязы партия организациялары бар турар четпестерни узуткаарынга, үлетпүрнүң болгаш транспорттуң ажылын экижидеринге, улус ажыл-агыйының бүгү адырлары деңнээ болгаш эки ажылдаарын чеьдип алырынга улуг дузалыг. Ол шиитпирлер бистиң каадырларывысты ажыл-агый ажылдарынга большевикчи арга-биле чепсеглеп, бистиң коммунизмче шимчээшкинивиске дузалап турар.

А. СОЛОВЬЕВ.

Киевтен чагаа

Украин чогаалчы Павло Тычина

1933 чылдың күзүнүнде партияның төп органы — «Правда» солун «Партия аппар чоруур» деп Павло Григорьевич Тычинаның программачы шүлүүн украин дылга парлаан турган. Чурту коммунизмче аппар чыдар Ленин—Сталинның партиязынга совет улустуң бердингенин шүлүкчү улуг күш-биле илергейлээн. А бир эвес империалистиг дайын кыпсыкчылары бурунгаар чоруурунга бистиң улузувусту моондактаарын оралдажырлар болза, оларга ажыг-хилинчек болур:

Бүгү тергиидекчилерни бир мөзүн.
Бүгү буржуйларны сувуразын
Ам-даа улам согар бис.
Ам-даа улам согар бис.

Социалистиг реализмниң мастери, Сталинчы шаңналдың лауреады, академик Павло Тычинаның төрүтүнгениннден бээр алдан чыл болганын онза көрүштүг болдуруп демдеглеп эртирген.

Киевтиң кол кудумчузунуң ужунда—Крещатикада найсылалдың филармониязының колоналыг залынга академиктер, чогаалчылар, чурукчулар, үлетпүр-бүдүрүлгелериниң стахановчулары болгаш колхозчулар чыглып келгеннер. Павло Тычинаның төрүтүнгениннден бээр 60 чыл болганын демдеглээн кежээни Сталинчы шаңналдың ийи дакпыр лауреады Микол Бажан ажыткан. Шүлүкчү-академик Максим Рыльскийниң болгаш «Родина» деп журналдың кол редактору Леонид Новиченконуң илеткелдеринге Павло Тычинаның чогаадыкчы-чаартылгалыг ажылын, совет поэзияның хөгжүлдезинге ооң саъалдар-хамаарылгазын көргүскен турган.

Оюн демдеглитиргенни Лениннин ордени-биле шаңнаар дугайында ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Чарлыын чарлаарга, залга олурган хөй кижилер улуг өөрүшкүлел-биле уткаанар. Армян литератураны эң эки билир болгаш армян шүлүкчүлерниң элээн хөй чогаалдарының украин дылга очулдурукчузу Павло Тычинаның дугайында херээжен армян шүлүкчү Сильвия Капутикяннның чугаазын олурушканнар база ол ышкаш изии-биле уткаанар. Ереванга чоокта чаа парлап үндүрген Павло Тычинаның чогаалдарының номун Сильвия Капутикяннның дамчыдып бергениниң дугайында залга олурушканнар Армениянның акы-дуңма шүлүкчүлеринге үр адыш часкааш кыны-биле байыр чедирген сөстер-биле ужурашканнар.

Украин шүлүкчүнүң номунуң очулгаларын Вильнюсте база парлап үндүрүп турар. Павло Тычинаның төрүтүнгениннден бээр 60 хар харлааныының оюн холбаштыр Литва ССР-ниң Дээди Совединиң Президиуму Хүндүлел бижикти тывыскан. Ооң чогаалдарын ССРЭ-ниң улустарының хөй-хөй дылдарында болгаш ол ышкаш даштыкы дылдарда очулдурган. База Болгарияның литературазы-биле харылзааны быжыглаар херекке алдар-хавыяалыг болганын көргеш, Павло Тычинаны Болгарияның Эртемнер академиязының корреспондент кежигүнүнге соңгаан.

Украинаның совет чогаалчылар Эвилелиниң даргазының оралакчызы болур Павло Тычина акы-дуңмалышкы совет литератураның, ооң иштинде Тыванның чогаалчыларының чогаалдары-биле украин номчукчу таныжарынга улуг сонуургалды салып турар.

Байырлалдың оюнуң комиссиязы чеди үстен ажыг байыр чедирген телеграммаларны алган. Республиканың бүгү солуннары кайгамчык шүлүкчү-большевикчиниң дугайында хөй материалдарны парлаан.

Юрий НАЗАРЕНКО.

Уран-чүүл болгаш литература талазы-биле Сталинчы шаңналдарның комитединде

Февраль 11-де уран-чүүл болгаш литература талазы-биле Сталинчы шаңналдарның комитединиң А. А. Фадеевкە даргалаткан ээлчеглиг ниити хуралы болган.

Сталинчы шаңналдарга киирери-биле опера-балет уран-чүүлдүң 1950 чылда шилитинген чогаалдарының дугайында дыңнадыгны ССРЭ-ниң улустуң артизи Ю. А. Завадский кылган. Шилитинген чогаалдарның иштинде РСФСР-ниң болгаш эвилелдешкен республикаларның хоорайларының опера болгаш балет театрларының спектакльдери бар.

Чогаалдар шилип алырының чугаалажыышкынынга А. А. Фадеев, К. Г. Держинская, В. С. Кеменов, Ю. А. Шапорин, В. П. Ефанов, А. В. Свишников, А. К. Гулакян, А. А. Хорава, Ф. М. Эрмлер, Л. П. Александровская, Т. Н. Хренников, А. Д. Попов, К. М. Сергеев, А. В. Гольденвейзер, В. Г. Захаров, А. Г. Новиков, А. Я. Штогаренко, Р. Н. Симонов, Л. А. Караев, М. А. Ибрагимов, Б. М. Кербабаев, М. Турсун-Заде, С. В. Михалков, Д. А. Шмаринов, Т. Н. Ливанова болгаш өскелер-даа киришкен.

(СЭТА).

Ийи чүс бежен тонна бараан Тоора-Хемде четкен

ТООРА-ХЕМ. (**Радио-биле**). Тожу райсннуң ажылчы чоннары, февраль 14-ке чедир Каа-Хем районнуң Терзиг баазазындан 140 тонна янзы-бүрү чүүктерни болгаш Бии-Хем районнуң Туран баазазындан 110 тонна чүүктү район төвү Тоора-Хемге чедирген.

Районнуң аът транспортунда 92 шанактыг аъттарлыг, 215 иви чарылары коъштуг 74 кижи соксаал чок ажылдап турарлар. Оларның иштинде чүүк сөөртүлге планын ажыр күүседип турар Красименко, Кыжын-Хаа, Коребенников ышкаш идепкейлиг транспортчулар хөй.

Районнуң транспортчулары чүүк сөөртүр талазы-биле ажылын соңгулда хүнүн таварыштыр улам күштелдирип, февраль 18-ти улуг чедиишкиннер-биле уткаанар.

К. ДОСТАЙ-ООЛ.

Колхозчу херээженнериң күш-ажылы

Чөөн-Хемчик районда «Коммунизмче орук» колхозтуң колхозчу херээженнери эге школага 300 кубометр оттулар ыяшты хап белеткеп бээри-биле хүлээлге алган турган.

Эш Билчиңмааның удуртканы колхозчу херээженнер ам бо үеде 600 кубометр оттулар ыяшты школа чанында хап тургузуп, белеткеп берген. Школага оттулар ыяш белеткелинге Караш, Сенден олар ажыл нормазын хүн-бүрүде 150—200 хуу күүседип турган.

БОРА-КӨЖЕ.

Хоочун аңчы Степан Самароков

Таспы бажы Каа-Хем чурттуг Степан Самароков ашак кызыл районнуң идепкейлиг аңчыларының бирээзи. Хоочун аңчы С. Самароков 200 диин дужаар дээн район кооперациязы-биле керээзин өзугаар февраль 10-да 251 диин дужаап, хүлээлгезин ажыр күүседкен.

Ооң-биле чергелештир «Черби» болгаш Чкалов аттыг колхозтарның мал одарларынга малдың хоралыг дайзыны 2 улуг бөрүлерни өлүрүп, кежин күрүнеге дужааган. Аңчы Самароков ашак 2 бөрүнүң өртээнге 240 рубльди, шаңналынга 600 рубльди күрүнеден албышаан, «Черби» болгаш Чкалов аттыг колхозтардан оларның мал одарларының иштинге бөрүлер өлүрген дээш бир-бир хойларны шаңналга алган.

С. КАРАШПАЕВ.

Мурнакчы столовая

Кызыл хоорай кооперациязының автотранспорт чанында 4 дугаар столоваязы (эргелекчизи Лоскутова) январь айда болгаш февральдың баштайгы 10 хонуунда чем саарылгазының планын 100 хуу күүседкен.

Ол столоваяның улуг повары Данилованың кылып турар чемнериниң шынары хүн-бүрүде бедип турар болгаш чем дажыкчызы Лыкова чемненикчилерге эптиг-ээлдек дугайын демдеглеп дептеринде чемненикчилер хөй демдеглээн.

Столоваяның арыг шевериниң дугайын февраль эгезинде хоорайның санитар комиссиязы бодунуң активин эки деп демдеглээн.

Февральдың бирги чартыында чем саарылгазының плянын бир чартык каттап күүседир дээш столоваяның коллективи күш-ажылга кызымакай ажылдап турарлар.

А. КИЛИН.

Колхоз тудуунда

Тайгада тудуг материалдарын белеткеп турар

Өвүр районнуң Дус-Даг сумузунда тудуг бригадазының кежигүннери 20 кижи тайгада тудуг материалдарының белеткелинде ажылдап турар.

Ук бригада ниитиниң тудугларынга хереглетинер 4000 хире чудуктарны кезип белеткээн. Тудугжулар тудуг ыяжын колхоз төвүнче дүн-хүн чок сөөртүп турар.

С. СЕДЕН.

Колхозчулар тудугда

Кызыл районнуң «ТАРН XII улуг хурал» көдээ ажыл-агый артелиниң кежигүннери 1951 чылдың тудуг ажылдарынга идепкейлиг киржип турар.

Тудуг ажылында 22 кижи, 12 аът доктаамал ажылдап турар. Тудугжулар 300 кубометр ыяшты кезип белеткээн, 125 кубометрни тудуг кылыр черде сөөртүп эккеп алган. Тудуг ажылын тудуг бригадазының бригадири эш Суханов эки удуртуп турар.

Ыяш белеткелинде тудугжулардан аңгыда 14 кижи школа болгаш чунарбажың тудуунда ажылдап турар.

Р. ОЧУР-ООЛ.

Чаа суур дээш

Бай-Тайга районнуң Хөл сумузунда Сталин аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң кежигүннери 1951 чылда чурттал-ганың 19 бажыңнарын, электри станциязын, уруглар яслизин, далган дээрбезин, база мал кажааларын тудуп тургузар деп шиитпирлээш, ол сорулгазын чедиишкинниг күүседип турар.

Тудуг бригадазында 25 кижи доктаамал ажылдап турар. Тайгага кезип белеткээн 5 муң чудуктардан 3 муң хире чудуктарны колхозтуң төвү Чоон-Теректе сөөртүп эккеп алган.

С МААДЫР.

Тудуг ыяжының белеткелин дүргедедир

Эрзин районнуң Нарын сумузунда «Март 8-зи», «Кызыл-Даг» болгаш «Кызыл партизан» деп МЧАЭ-лер суму төвү — Хөндей-Аскынга 2600 чудук дүжүрер бо чылын ниитиниң тудугларын калбартыр деп сорулга салган.

Суму Соведи болгаш ук МЧАЭ-лерде партия организациялары тудуг ажылын багай удуртуп турарындан тудуг ыяжының белеткели оожум темпилиг чоруп турар.

Планга көрдүнген тудуг материалдарынга киириштир 3 МЧАЭ катышкаш чүгле 607 санныг чудуктарны суму төвүнде сөөртүп дүжүрген.

Суму Соведи болгаш МЧАЭ-лерде партия эге организациялары тудуг ыяжын оожум белеткеп турар.

О. СЕДИП-ООЛ.

Тудуг ажылын тодаргай удуртур

Улуг-Хем районнуң Ийи-Тал сумузунда Димитров аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң баштаар чери тудуг бригадазының ажылын тодаргай удуртпайн турар.

Бо чылын тудуг бригадазынга 40 кижини ажылдадыр деп планнаан турбужа, херек кырында тудугда чүгле 12 кижи ажылдап турар. Ооң хараазы-биле 1951 чылда тудар ужурлуг 14 чурттал-га бажыңнарынга хереглетинер тудуг ыяжындан 1100 санныг чудуктар тайгада белеткетинген. Ону тудуг кылыр черже сөөртүр дугайында анаа чугаа чоруп турар боордан аңгыда, ол чугаа херек кырында күүсетинмейн турар.

С. ПАВЛОВ.

Тудуг суур барык-ла немешпейн турар

Бай-Тайга районнуң Көп-Сөөк сумузунда «Доң-Терек» көдээ ажыл-агый артели тургустунгандан бээр үш чыл ажып турар.

Бо үениң иштинде колхозтуң ажыл-агый төвүнде тудуг суур талазы-биле барык-ла немешкен чүве чок болуп турар. Колхоз тургустунарының эгезинде ооң төвүнге 2 бажыңчыгаш, 3—4 хире терек амбарлар турган. Колхоз тургустунганының баштайгы бир, ийи чылдарында тараа урар бир склад, чурттал-ганың 2 бажыңы немешкен.

1950 чылда колхоз чурттал-ганың 10 бажыңнарын тудар планныг тургаш, херек кырында 4 быжаңны тутканы. Тудуг суур сайзырадыры-биле күрүнеден берген 30 муң рубльдиң дедир эгитинмес чээлизинден чүгле 10 муң рубльди ажыглааш, оон артканын ажыглап шыдаваан.

Бо чылын ниитиниң тудугларын сайзырадыры-биле 4.400 чудуктарны кезип белеткээр дээн планындан чүгле 150 чудукту колхоз төвүнде сөөртүп алган. Колхоз даргазы Успуң, тудуг бригадири Айыыжы олар тудуг ажылынче чогуур кичээнгей салбайн, ону багай удуртуп турарындан тудуг ажылы сайзыравайн турар.

С. ЧАНЗАН

Социалистиг көдээ ажыл-агый болгаш ону моон соңгаар хөгжүдериниң сорулгалары

☆ ☆ ☆

И. А. БЕНЕДИКТОВ,
ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый министри

☆ ☆ ☆

Октябрьниң социалистиг Улуг революциязы помещиктерниң болгаш капиталистерниң дарлалын дүжүргеш, кижи-төрелгетеннің төөгүзүнде чаа эпоханы, ажылчы-чоннарны капиталистиг кулданыышкындан хостаанының эпохазын, коммунистиг ниитилелдиң тургузуушкунунуң эпохазын ажыткан.

Совет улус Ленин—Сталинның партиязының удуртулгазы-биле бистиң чуртувустуң арнын үндезини-биле өскерткен ханы чаартыышкынны кылган. Даштыкы империализмниң экономнуг хамаарылгазынга турган, чыъдып калган, аграрлыг, крепостниктиг ёзунуң ханы артыышкыннарлыг Россияның орнунга күчүлүг болгаш хамаарышпас индустриал-колхозтуг күрүне өзүп келген. Октябрьниң социалистиг Улуг революциязының күчүлүг эде-тургузукчу күжү бистиң көдээ ажыл-агыйывысты үндезини-биле өскерткен.

Революция мурнунда Россияга бойдустуң байлаа канчаар-даа аажок турза-даа көдээ ажыл-агый онза куду деңнелге турган болгаш бүдүүлүк техникалыг, чаржынчыг амыдыралга туруп турган. Помещиктерниң болгаш кулактарның мөлчүп турганы миллион-миллион тараачыннарның өг-бүлелери аштаңгы ёзу-биле чурттап, качыгдалга бастырган турган болгаш канчаар-даа кызып-шырбайып турза-даа ол качыгдалдан үнүп шыдавайн турган. Хаанныг Россияга үш тараачын ажыл-агыйларның бирээзи аът чок турган. Тараачын ажыл-агыйга машиналар хереглээр дугайында чугаа-даа турар ужур чок. Революция мурнунуң көдээ суурларга ядыылар тараачын ажыл-агыйларның ниити санының 65 хуузу болуп турган. Хөлечиктерниң саны 3,5 миллион чеьдип, оларның иштинден 2 миллион ажыг кижи көдээ ажыл-агыйның тояап чоруур ажылчыннары болуп турган болгаш оларны помещиктер болгаш кулактар кадыг дошкуну-биле мөлчүп турган.

Октябрьниң социалистиг Улуг революциязының бир дугаар базымы болза, черни хуунуң өнчүлели болурун солааны болгаш черни национализастааны болур. Совет эрге-чагырга тараачыннарга оларның үлеглиг турган черинден аңгыда революция мурнунда помещиктерниң болгаш капиталистерниң эдилеп чорааны 150 миллион десятинден ажыг черни берген. Черни большевиктиг национализастаашкыны тараачыннарга чүгле черни берген эвес, харын оларның чыл бүрүде алдын-биле төлеп турганы 500 миллион хире рубль түңнүг аренда төлевиринден хостаан. Чер дугайында тараачыннарның чүс-чүс чылдарда күзел-бодалын ынчаар боттандырган.

Черни Совет күрүненің өнчүзү болдурган чорук көдээ ажыл-агыйны социалистиг үндезинге чорударынче шилчиир байдалдарны тургузуп берген. Ынчалза-даа ол шилчиишкин дораан шыдатынмас турган болгаш ону белеткээри, хамыктың мурнунда аар индустрияны тургузары ышкаш элээн байдалдарны тургузары эргежок чугула турган.

Октябрь революциязының соонда көдээниң аңгы талазы-биле тургузуунда ханы шимчээшкиннер болган. Ядыыларның саны хенертен кудулап, ортумактарның саны көвүдээн. Ынчалза-даа көдээ болза, тараачыннарның үүрмек болгаш азырганчыг быдаргай ажыл-агыйлары турган, бо чорук социализм тургузуушкунунга доктар болуп турган. Сталинчы бир дугаар беш чыл планының чылдарында көдээ ажыл-агыйга бараанныг үүрмек бүдүрүлге хайныышкынныг хөгжүп турган индустрия-биле чөрүлдээлиг болу берген.

Көдээ ажыл-агыйның чыъдып калган чоруун чайладырының ийи аргазы турган. Бир оруу—капиталистиг орук болур болгаш көдээге кулак-фермерлерниң улуг ажыл-агыйларын тургускулаары. Бо чорук болза, ажылчын тараачыннарның улам ядарап, хоозураарының оруу болур турган. Бо орук ажылчын аңгының тараачыннар-биле эвилелин үзеринге болгаш ол эвилелге үндезилетинген пролетариат диктатуразын өлүмге таварыштырарынга чедирер ийик. База өске бир орук болза, ажылчын тараачыннарны кооперасташтырар, колхозтар болгаш совхозтар организастаар, оларны чаа техника болгаш мурнакчы эртемнер-биле чепсеглээр социалистиг орук болур. Большевик партия эш Сталинның удуртулгазы-биле ажылчын тараачыннарны социализмниң оруу биле эдерти берген.

Көдээ ажыл-агыйның социалистиг эде тургузуушкунунуң үндезиннерин В. И. Ленин бодунуң чогаатган кооператив планынга ажылдап кылган. Тараачыннарга хамаарылгазының талазы-биле үлетпүрчин аңгының удуртур ролюн хандырып турар пролетариат диктатуразының үезинде база социалистиг үлетпүр бар турда шын организастатынган, калбак тараачын массаны хаара тудуп турар бүдүрүлге кооперациязы бистиң чуртувуска бүрүн социалистиг ниитилелди тургузуп болурунга дузалаар чепсек болур деп Владимир Ильич өөреткен.

Лениниң херээниң гениальдыг уламчылакчызы—улуг Сталин троцкисчилерниң болгаш бухаринчилерниң үзе шавар деп оралдажып турганы ленинчи кооперативтиг планны камгалап шыдаан болгаш көдээ ажыл-агыйның коллективизастаашкынының дески өөредиин ажылдап кылып, ол өөредигни амыдырал кырынга чайынналдыр боттандырып хандырган.

1929—1930 чылдарда тараачыннарның колхозтарже калбаа-биле массалыг кириишкини партияның болгаш совет чазактың мурнундагы бүгү ажылдарының түңнели болган. Көдээ ажыл-агыйга тракторларның болгаш машиналарның массалыг бүдүрүлгезин эгелээн социалистиг индустрияның өзүлдези, кулактар-биле шиитпирлиг демисел, тараачыннарны катышкан ажыл-агыйларга чоорту өөредип турган көдээ ажыл-агыйның кооперастаашкынының өзүлдези, мурнакчы колхозтарның болгаш совхозтарның эки дуржулгазы—бо бүгү чүүлдер калбак коллективизастаашкынче шилчиирин, колхозтарже тараачыннарның массалыг кириишкинин белеткээн.

Большевик партия канчаар-даа аажок улуг бергелер болгаш кулактарның база оларның агентуразы—барыын оппортунистерниң удурланыышкыны турза-даа ядыыларның болгаш ортумактарның калбак массазын бодунуң соо-биле эдертип, тараачыннарның иштинге үндезин чаартылганы организастаан.

Мурнунда чорудуп турган кулактарны кызыгаарлаар болгаш кызып үндүрер политикадан бистиң партиявыс калбак коллективизастаашкынга үндезилээш, кулактарны аңгы кылдыр көрүп узуткаар политикаже шилчээн.

Бо болза, бодунуң алыс-ханы утказының талазы-биле 1917 чылдың октябрьде болган революстуг эргилде-биле дөмей шынарлыг ханы революстуг эргилде болган. «Ол болза, көдээде эрги буржуаз ажыл-агыйның тургузуун узуткаан болгаш чаа социалистиг тургузугну тургускан революция болган» деп эш Сталин чугаалаан.

Бистиң чуртувуска колхоз тургузуунуң бадыткатынганы-биле капиталистиг дарладың сөөлгү чөленгиижи — кулактар узуткатынган. Ажылчын тараачыннар кулактарның кулданыышкынындан болгаш ядыы-түреңги чоруктан кажан кеззээде хосталган. Колхоз тургузуунуң бадыткатынганы-биле совет эрге-чагырга көдээде колхозтар хевирлиг социалистиг делгем суурну алган. Бо чорук кыска хуусааның иштинде социализмниң суурунуң тургузуушкунун доозар болгаш бистиң улустуң бүгү ажыл-агыйын үзүктел чок өзүлденің болгаш чечектелиишкинниң оруунче үндүреринің аргазын берген. Совет чазак колхозтарга халас болгаш болчаг-хуусаа чок ажыглаары-биле 500 миллион ажыг гектар черни тыпсып берген.

Колхоз тургузуу көдээниң арын хевирин үндезини-биле өскертип, көдээ ажыл-агыйны чаа социалистиг ёзуга чаартып тургускан. Совет Эвилели делегейде эң улуг, эң-не механизастатынган болгаш эң-не бүдүрүкчүлүг көдээ ажыл-агыйның чурту болу берген.

Көдээ ажыл-агыйның социалистиг чаартылгазы советтиң көдээзинге чаа машина-техниканы берген социалистиг улуг индустрияның тургустунган үндезини-биле болдунар аргалыг болган.

Коллективизастаашкынның эң-не эгезинде совет күрүненің мурнунга көдээ ажыл-агыйны техник талазы-биле эдечепсеглээриниң организастыг хевирин тывары—бир эң чугула сорулга турган.

Ындыг хевирни эш Сталин машина-трактор станциялары хевирлиг кылдыр тыпкан. 1928 чылда ССРЭ-ге Шевченко аттыг бир дугаар машина-трактор станциязы организастатынган. Ол үеден эгелээш, МТС-терниң тургузуушкуну калбарган. Сталинчы бир дугаар беш чыл планының төөнчүзүнде оларның саны 2.446 турган болгаш дайын мурнундагы 1940 чылда колхозтарга 7000 ажыг МТС-тер ажылдап берип турган.

МТС-терниң калбак тургузуушкуну, оларны мурнакчы техника-биле чепсеглээни көдээ ажыл-агыйның ажылдарының механизастаашкынының деңнелиниң талазы-биле бистиң чер ажылывыс эң-не сайзыраңгай капиталистиг чурттарны бодунуң соонга каавыткаш, делегейге бир дугаар черже үнер байдалды хандырып берген. Ажыл-агыйның социалистиг системазы тракторларны болгаш машиналарны кандыг-даа капиталистиг чурттардан дыка артык ажыглаарының аргазын берген. Дайынның мурнунда-ла ССРЭ-ниң көдээ ажыл-агыйынга тракторлар Американың Катышкан Штаттарынга бодааргa каш дакпыр артык бүдүрүкчүлүү-биле ажыглатынып турган.

Бистиң чуртувус колхозтарга, МТС-терге, совхозтарга даяныып алгаш, сталинчы беш чылдарның үезинде тараанның проблемазы ышкаш кол үндезин айтырыгны шиитпирлээн. 1940 чылда тараа бүдүрүлгези 7 миллиард пудтан ашкан, а бараанныг тараа 1913 чылга бодааргa барык ийиден хөй катап алдынган. Техниктиг культурлар: хөвеңниң, лённуң, чигир свёклазының, үстүг үнүштер үрезининиң, шайның, цитрустуң, такпының, ол ышкаш картофельдиң болгаш ногааның продукциязының бүдүрүлгези улуг хөгжүлделиг болган, ооң түңнелинде бистиң чиик болгаш аъш-чем үлетпүрүвүс боду чиг-эт суурлуг болган. Ооң-биле кады мал ажылы элээн көдүрлүүшкүннүг болган. Социализмниң оруунда туруп алган совет тараачыннарның мурнунга экономнуг болгаш культурлуг көдүрлүүшкүнүнүң ёзулуг эгээртинмес перспективалары ажытынган.

Көдээге ол бүгү канчаар-даа аажок улуг ажылды большевик партия, совет улус бодунуң улуг баштыңчызы болгаш башкызы эш Сталинның удуртулгазы-биле чоруткан.

Эш Сталин колхозтарның бүгү байдалының дугайында айтырыгны ханызы-биле ажылдап кылган болгаш колхозтар көдээ ажыл-агыйның чаа, дээди, социалистиг хевири болур деп чүвени көргүскен. Эш Сталин амгы үениң чадазында колхоз тургузуушкунунуң кол адырының хевири көдээ ажыл-агыйның артели кылдыр ажыткан.

Колхозчу-шалыпчыларның Бүгү-эвилел ийи дугаар улуг хуралының хүлээп алганы колхозтарның ажыл-чорудулгазының уун, күш-ажылдың организациязының хевирин, артельдиң эргелелиниң демократтыг үндезиннерин тодаргай доктааткан көдээ ажыл-агый артелиниң Чижек уставын эш Сталинның шуут удуртулгазы-биле ажылдап кылган. Колхоз амыдыралының сталинчы уставында колхозчуларның хууда эрге-ажыктарын колхозтарның хөй-ниити эрге-ажыы-биле бүрүн холбаштырары көрдүнген.

Колхозчу тургузуг көдээ ажыл-агыйның арнын үндезини-биле өскерткен болгаш ооң төөгүлүг улуг сорулгаларын шиитпирлээр аргалыг болдурган.

ССРЭ-ниң көдээ ажыл-агыйы—күчүлүг көдүрлүүшкүнде

Колхоз шимчээшкининиң хаазындала эш Сталин көдээге чаа, социалистиг тургузугнуң келир үеде улуг ачызын баш бурунгаар чугаалаан. «Бистиң аныяк социалистиг (колхозтарның болгаш совхозтарның) чер ажылының келир үедеги улуг ачызы, ооң өзүлдезиниң кайгамчык чоруун илереткени тодаргай»—деп эш Сталин чугаалаан. Баштыңчының ол баш бурунгаар сөглээн сөстерин амыдырал бүрүнү-биле шынзыткан.

Колхоз тургузуу бодунуң аштырбас күжүн болгаш амыдыралгырын тайбың тургузуушкуннуң-даа чылдарында, дайын-даа чылдарында көргүскен. Колхоз тургузуу болза, Ада-чурттуң Улуг дайынының чылдарында фронтуга дузалаар херекке көдээниң бүгү күжүн мобилизастаарының эң эки хевири болуп, дайын сөөлүндеги үеде өзүлдениң ёзулуг кайгамчыктыг байдалын көргүскен.

Фашистиг дерзии араатаннарның халдаашкыны бистиң көдээ ажыл-агыйывыска канчаар-даа аажок когаралды чедиргени, ооң бүдүрүлге болгаш материалдыг суурун кошкатканы билдиңгир. Моон-биле холбаштыр дайынны тиилелгелии-биле дооскан соонда база тайбың тургузуушкунче шилчээн соонда бистиң күрүневис мурнунга кыска хуусааның иштинде бистиң чонувуска аъш-чемниң элбекшилин, чиик болгаш аъш-чем үлетпүрүнге чиг этти тургузар, ол ышкаш чиг-эт курлавырын мөөңнээр арганы бээр көдээ ажыл-агыйның ындыг көдүрлүүшкүнүн хандырар, эң-не соңгаарладып болбас сорулга бүгү чидиие-биле туруп келген. 1946—1950 чылдарда ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын катап тургузарының болгаш сайзырадырының беш чыл планының дугайында хоойлу беш чыл планының төнчүзүнде көдээ ажыл-агыйның бүгү продукциязының өзүлдезин 27 хууга доктааткан.

Көдээ ажыл-агый дайын сөөлүндеги аар байдалдарны чедиишкиннии-биле ашкаш, чаа күчүлүг көдүрлүүшкүннүг чадазынга кирген. Бистиң көдээ ажыл-агыйывыста чеьдип алдынган чаа чедиишкиннер колхоз тургузуунуң чечектелиишкининиң дугайында сталинчы могаг-шылаг чок хүн-бүрү сагыш салыышкынының шуут түңнели болур. Ол сагыш салыышкынының тодаргай илерээшкини болза, 1947 чылда ВКП(б) ТК-ның Февраль пленумунуң «Дайын сөөлүндеги үеде көдээ ажыл-агыйны көдүрериниң хемчегериниң дугайында» төөгүлүг доктаалы болур, ол доктаал көдээ ажыл-агыйның бүдүрүкчү күштериниң чечектелиишкини дээш деми селдиң программазы болу берген. Колхозтар дугайында сталинчы сагыш салыышкын көдээниң ажыл-агыйының болгаш колхозтарны организас, ажыл-агый талазы-биле быжыглаарының айтырыгларының талазы-биле партияның болгаш чазактың өске-даа элээн доктаалдарында илерээн. Ол бүгү доктаалдарда көдээ ажыл-агыйның техник талазы-биле чепсеглээшкинин бедик көдүрер; ажыл-агыйны эртемниң аргалары-биле чорударын калбаа-биле нептередирин хандырар, чер ажылының болгаш мал ажылының культуразын бедидер чүткүл улам-на улгадып турар.

Партияның болгаш чазактың айтыышкыннарын амыдырал кырынга боттандырып тургаш, көдээ ажыл-агыйның ажыл ишчилери чыл тудум-на көдээ ажыл-агыйның продукциязының бүдүрүлгезин улгатырып, күрүненің мурнунга боттарының хүлээлгелерин алдарлыы-биле күүседип турар. Колхозтарның хөй-ниити ажыл-агыйының өзүлдези-биле кады сурларның культуразы болгаш колхозчуларның материалдыг чаагай байдалы өзүп турар.

1950 чылда тараанның ниити дүжүдү 7,6 миллиард пуд болуп, 1940 чылдың ниити дүжүдүнден 300 миллион пудтан ашкан. Бо чедиишкин Соңгу-Кавказтың элээн хөй районнарынга болгаш чурттуң чамдык өске-даа районнарынга тараа культураларынга агаар бойдустуң байдалы таарымча чок-даа турза чеьдип алдынган. 1950 чылда кызыл-тастың ниити дүжүдү 1940 чылдың дүжүдүнден 340 миллион пуд бедик. Чиг хөвеңниң ниити дүжүдү бо чылын 1940 чылдың дүжүдүнден 40 хуу өрү болуп, 1940 чылга бодааргa чигир свёклазы эң биче-ле дээрге 25 миллион центнерге хөй болур.

Дайын чылдарының үезинде мал ажылынга канчаар-даа аажок улуг когарал чедиртинген. Эжелелге таварышкан районнарның малы барык бүрүнү-биле чок кылдынган. Ам үеде колхозтарда ниитиниң малының саны дайын мурнунуң деңнелинден мыйыстыг бода мал талазы-биле 38 хуу, хойлар болгаш өшкүлер талазы-биле 65 хуу, хаваннар талазы-биле 55 хуу бедээн. Колхозтарда уксаалыг малдарның баш саны дыка улгаткан.

Көдээ ажыл-агыйны электрижидер талазы-биле улуг чедиишкиннер чеьдип алдынган. Көдээниң электри станцияларының күжү 1940 чылда 275 муң киловатт турган болза, а 1950 чылда миллион ажыг киловатт четкен.

1950 чылда бистиң үлетпүрүвүс көдээ ажыл-агыйга 1940 чылга бодааргa тракторларны 15 аът күштүг тракторларга шилчидерге дөрт катап, зомбайннарны—3,8 катап, трактор андазыннарын — 4 катап трактор-биле чажар машиналарны—барык алды катап, тракторлар культиваторларын—3-ден ажыг катап хөйну бээр.

Дайын сөөлүндеги үеде көдээ ажыл-агыйның күштүг көдүрлүүшкүнү колхозтар күрүненің машина-трактор станцияларының калбак четкизинге даянып турарындан болган. 1950 чылда бистиң чуртувустуң колхозтарын 8.400 ажыг машина тракторнуң, ыяш камгалалының, машина мал ажылының болгаш сиген-мелиоративтиг станциялар хандырып турар. Ам үеде бистиң көдээ ажыл-агыйывыс бир дугаар чергениң техниказы-биле дайын мурнунда турганыдан артык чепсеглетинген.

Чаңгыс-даа капиталистиг күрүннелерде көдээ ажыл-агыйның чаа машиналарын бистиң ССРЭ-де ышкаш хөй санныг бүдүрүп үндүрбейн турар. Колхозтарда көдээ ажыл-агыйның бүгү кол ажылдары механизастатынган, ооң түңнелинде көдээ ажыл-агыйның кол ажылдары улам индустриалдыг күш-ажылдың бир янзы хевири болуп турар.

1950 чылдың 10 айының дургузунда колхозтарда, МТС-терде күүседткен трактор ажылдарының хемчээ дайын мурнундагы 1940 чылдың ол-ла үезинде кылган ажылдарының хемчээнден 44 хуу ажып турар. МТС-тер колхозтарда чер аңдарылгазының 90—95 хуузун күүседип, бүгү тарылга шөлүнүң 60 ажыг хуузунга трактор-биле тараа чаштырылгазы кылып, комбайннар-биле тараа культураларының чартык кезиин болгаш тарымал тооруктуң 70 ажыг хуузун ажаап турар.

ВКП(б) Төп Комитединиң болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң «ССРЭ-ниң Европа кеззэниң хову болгаш ыяш ховулуг районнарынга бедик болгаш туруштуг дүжүттү хандырар ховуу камгалаар ыяш тарылгазының, сиген шөлдүг тарылга ээлчештирилгезинің, холчүктерниң болгаш хөөлбектерниң тургузуушкунунуң планының дугайында» эш Сталинның инициативазы-биле 1948 чылдың октябрьде хүлээп алган төөгүлүг доктаалы шылгарангай ужуруткалыг. Бо сталинчы улуг план күрүненің аърга камгалалдыг улуг дилиндектерин тургузар. Колхозтарның болгаш совхозтарның шөлдеринге камгалалдың ыяш тарылгазын организастаар элезиннерни быжыглаар болгаш анаа ыяш тарыыр арга-биле ол ышкаш тарылга ээлчештирилгезин шын чорудар, хөрзүнүү болбаазырадырының шын системазын, органиктиг болгаш минералдыг удобрениени хереглээр, үрезин херээн экижидер, сугарылганы сайзырадыр холчүктерни болгаш хөөлбектерни тургузар арга-биле каңдаар хуржагларның бойдузун эде кылыр—бодунуң хемчээниң болгаш бодунуң ужур-утказының талазы-биле канчаар-даа аажок улуг сорулганы салган.

Совет улус ол планны ханы өөрүп четирген сеткил-биле уткуп алган болгаш ону амыдырал кырынга боттандырар дээш күш-ажылдың канчаар-даа аажок көдүрлүүшкүнү-биле кирипкен. Ийи чылдың иштинде ыяш тарылгазы 1 миллион 300 муң гектар черде чорутунган. ССРЭ-ниң Европа кеззэнин ховулуг болгаш ыяштыг ховулуг районнарының колхозтарында болгаш совхозтарында каш муң хөлчүнгер болгаш хөөлбектер тургустунган.

Сугаттыг черлерни улам-на бүрүн ажыглаар болгаш көдээ ажыл-агый ажылдарының механизастаашкынын эки жидер сорулга-биле суггарылганың чаа системазынче шилчиир дугайында чазак чери чоокта чаа доктаал үндүрген. Доктаамал суггарылганың орнунга түр суггарылга бугаларын тургузар деп көрген. суггарылганың чаа системазы суттатыг чер ажылының күш-ажыл бүдүрүкчүзүн дыка бедидер арганы бээр.

Бистиң чуртувустуң бойдузун чаартырының херээнге улуг салыышкын болза, эш Сталинның инициативазы-биле эгелээн Куйбышевтиң болгаш Сталинградтың Волгада суг күжү-биле ажылдаар станциязының, Туркменияның Кол каналының, Каховканың Днепрде суг күжү-биле ажылдаар станциязының Мурнуу-Украинаның болгаш Соңгу-Крымның Каналдарының тургузуушкуну болур. Коммунизмниң бо канчаар-даа аажок улуг тудуушкуннарының дузазы-биле Заволжьениң, Каспий чоогунда ховуларның, Аму-Дарьяның алдыы талазының, Барыын Туркменияның, Кара-Кумнарның үнүш чок ховуларының, Украинаның Мурнуу районнарының болгаш Крымның Соңгу районнарының канчаар-даа аажок улуг шөлдери сугартынар болгаш сугжутунар. Бо бүгү чүүлдер чуртка миллион-миллион пуд кызыл-тастың, ристи, хөвеңни болгаш өске-да культурларны немей бээр. Мал ажылы улуг сайзыралдыг болур. Чүгле каш чыл эрткен соонда бистиң Төрээн чуртувустуң арны танытынмазы-биле өскерли бээр.

Волгага, Аму-Дарьяга болгаш Днепрге канчаар-даа аажок улуг гидротехниктиг тудуг тургузуглар коммунизмниң материалдыг-техниктиг суурун тургузар херекке улуг салыышкын болур.

Көдээ ажыл-агыйның механизастатынганының улуг артык күштүүн бүгү хемчег-биле ажыглаар

Колхозчу тараачыннар Ленин—Сталинның улуг партиязының удурутулгазы-биле, совет күрүненің талазындан уламна өзүп турар бүдүрүлгениң доктаамал дузаламчызы-биле көдээ ажыл-агыйның хөгжүлдезинде канчаар-даа аажок улуг чедиишкиннерни чеьдип алган. Эр, хеерээжен колхозчуларның, МТС-тер ажылдакчыларының болгаш көдээ ажыл-агыйның бүгү ажылдакчыларының мурнунда ам-даа дыка улуг сорулгалар турар.

Бистиң чуртувуска тараа ажыл-агыйының талазы-биле улуг чедиишкиннер чеьдип алдынган болгаш тараанның бүдүрүлгезин өзүп улгатырарының эргежок чугула байдалдары тургустунган соонда партия, чазак көдээ ажыл-агыйның сайзыралының төп сорулгазы болур мал ажылын бүгү арга-биле хөгжүдериниң сорулгазын салган. 1949 чылда ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлели болгаш ВКП(б) ТК 1949—1951 чылдарда колхозтарга болгаш совхозтарга ниитиниң продуктулуг мал ажылын хөгжүдериниң үш чыл планын бадылаан. Үш чылдың планы малдың баш санының болгаш продуктулуг чоруунуң өзүлдезиниң талазы-биле, мал чеминиң белеткелиниң, мал фермаларын тургузар талазы-биле мал ажылында хөй күш кирер ажылдарны механизастаар талазы-биле тодаргай даалгаларны доктааткан. Ооң-биле кады чазак черинден колхозтарга мал базының чаа минумумун бадылаан. Колхозтар бүрүзүнге: мыйыстыг бода малдың, хойнуң, хаванның болгаш куштуң дөрт фермалары турар чурумну доктааткан. Хаван ажылының фермаларын, чүгле амыдыралдың чанчылы-биле сайзыралы чок районнарга тургуспайн туруп болур. Күш-ажылының фермаларын чүгле тараа культураларының тарылгазы чок черлерге тургуспас.

Колхозтарда мал ажылын хөгжүдериниң болгаш ооң продуктулуг чоруун бедидериниң кызыгаар чок аргалары бар.

Мал ажылын хөгжүдеринге хамыктың мурнунда боду бүткен мал чеми үнер (сиген кезер шөлдер болгаш одарлар) черлериниң, малдың тарымал чеми болур тарымал сиген, мал чеми корнеплодтар, силостуг культурлар, картофель болгаш мал чеми болур тараа (культураларының дүжүдүн шиитпирлии-биле бедидеринге, ол ышкаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа культураларының аар-саар продуктуларын (саваң, тараа погу, чигир свёклазының сывын, ногааларның, картофельдиң артынчызы болгаш өске-даа) бүрүн ажыглаарынга үндезилээш мал чеминиң суурун бүгү арга-биле быжыдары шиитпирлиг ужур-дузалыг.

Дыка хөй районнарда болгаш колхозтарда мал чеми культураларның дүжүдү ам-даа куду хевээр артып турар болгаш мал чеминге тааржыр продукцияны чедир ажыглавайн турар. Малды чем-биле хандырар дээш демиселге, чүгле продукцияның ниити санын эң улуг хемчеэлдии-биле улгатырарын чеьдип алыр эвес, харын—малдың чемнериниң шынарының, чемиштиг үнезиниң, амданыының болгаш ол чемнерниң шиңгээлдииниң дугайында улуу-биле сагыш салыр херек. Малдың продуктулуг чоруун бедидерде ооң чемин, чүгле чыып, камгалап алыр эвес, харын оларны чемгерилгеге шын белеткээри негетинер. Малды шын ажаары болгаш хайгааралары онза чугула ужурдузалыг. Малдың үлегерлиг төлевилелдери-биле тургускан чылыг кажаалары, малдың сугарылгазын (автосугарылга-биле чогуур өйүнде организастаары, мал мажааларын өдектен аштаары, өдек кадагалалын болгаш ооң ажаалгазын организастаары бо бүгү чүүлдер мал ажылының продукциязының үнүүшкүнүн улгатырар болгаш ооң шынарын бедидер байдалдарны тургузар.

Моон-биле кады малдың ажаалгазын шын организастаар чорук көдээ ажыл-агыйның бүгү культураларын, ылаңгыя мал чеминиң культураларының дүжүдүн бедидер, чер ажылынга канчаар-даа аажок үнелиг хөй удобрениени алырын хандырар.

Малдың азыралын болгаш семиртиишкинин шын организастаар чорук улуг курлавыр болур, ол чорук чүгле эки шынарлыг хөй эът алырын хандырар эвес, харын ооң-биле кады малдың баш санын хевээр тургузар болгаш ооң баш санының улам-на дүрген өзүлдезиниң байдалдарын тургузар.

Мурнакчы колхозтар мал чеминиң суурун бажыдар болгаш малдың уксаазын экижидер дугайында сагыш салыышкынын илереткеш, малды азыраарының болгаш ажаарының мурнакчы техниказын шиңгээдип албышаан, кыска хуусаада малдың продуктулуг кострома уксаанын 100 ажыг инектиг Кострома областың Кострома районда «Октябрь 12 чыл ою» колхозта дайын мурнундагы чылдарда бир инектен сүттүң саалдазы ортумаа-биле 3.868 килограмм болуп турган болза, 1948 чылда — 4.570 килограмм болгаш 1949 чылда — 5.001 килограмм болган. Ярослав областың «Кызыл коллективчи» колхоз сөөлгү үш чылдың дургузунда бир инектен алыр сүт саалдазы ортумаа-биле 3,5—4,5 муң килограм болуп турган.

Сүт продукциязының улам бедик көргүзүүн мурнакчы саанчылар боттарынга быжыглап берген бөлүк инектеринден алган. Москва облазының Луковицкий районнуң «Красная заря» колхозта Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры саанчы Е. Д. Нартова 1935 чылдан эгелээш 1949 чылга чедир бодунуң бөлүк инектеринден сүт саалдазын 3000-дан 6.288 килограмм чедир алган.

Мурнакчыларның дуржулгазы болза, бедик сүт продуктузун инектериниң азыралының, саалдазының, хайгааралының болгаш ажаалгазының хынамчалыг ажылдап кылдынган техниказын шын хереглээниниң түңнелинде чеьдип алдынганын көргүскен.

Колхозтарның мал фермаларының ажылдакчылары мурнакчы дуржулганы эдергеш, малдың продуктулуг чоруун дүрген болгаш дыка бедидип болур.

* * *

Чер ажылының талазы-биле кол сорулга көдээ ажыл-агыйның бүгү культураларының дүжүдүн моон соңгаар шиитпирлии-биле бедидери болур. Ол дугайында колхозтарда ам-даа ажыглатынмаан дыка хөй курлавырлар бар.

Бедик дүжүттү алырынга хову ажылдарын эң эки хуусааларда чорудары, ол ышкаш, хову ажылдарының шынарын экижидери чугула ужур дузалыг. Ындыг турбужа элээн хөй колхозтарда болгаш МТС-терде ажылдар мырыңай шыдажыр арга чогу-биле саадап, колхоз бүрүзүнүң болгаш чер участоктар бүрүзүнүң тускай байдалдарын аай-аайы-биле көөр чорук ам-даа чок болуп турар. Дыка хөй колхозтар дүжүт ажаап алыышкынының үезинде ону чогуур хуусаазында чорутпаанындан дүжүттүң элээн кезиин чидирип турар.

Хову ажылдарының шынары — чер аңдарылгазының ханызы, ширикти шын болбаазырадыры, предплужниктерни хереглээри, үрезинниң шынары болгаш ону чажарының ханызы, тараанның кестирилгези болгаш бастырыышкыны—дүжүт дээш демиселдиң чедиишкинин улуу-биле шиитпирлээр. Ынчалза-даа дыка хөй МТС-тер болгаш колхозтар хову ажылдарының шынарынга чогуур сагыш салбас, ажылды үрей кылыр, шынар дээш шыңгыы контрольду организаставас чүүлдер бар.

(Уланчызы дараазында үнер).

Улус демократиязының чурттарында

„Коммунизмни тургузарының улуг программазы"

СОФИЯ. Москва хоорайның Сталин аттыг соңгулда округунуң соңгукчуларының соңгулда мурнунуң хуралынга И. В. Сталинның төөгүлүг чугаазының беш чыл оюн Болгарияның парлалгазы демдеглеп турар.

«Коммунизм тургузарының улуг программазы» деп эгелиг чүүлүнге «Труд» солуннуң бижип турары болза: «Ол чугаазынга И. В. Сталин болза, большевик партияның болгаш совет улустуң эрткен оруун эртем ёзузу-биле допчу ханы билдингири-биле түңнээн болгаш чаа магалыг улуг тудуушкуннуң перспективтиг планын демдеглээн.

И. В. Сталинның чугаазы коммунизм тургузуушкунунга улуг алдарлыг чоруккa совет кижилерни чоргаарландырган. Совет улус болза, магалыг улуг сталинчы тудуушкуннар болур — Куйбышевтиң, Сталинградтың болгаш өске-даа суг күжү-биле ажылдаар электростанциялардың, база Волга-Дон каналының, Туркменияга, Мурнуу-Украинага, Соңгу Крымга суггарылга каналдарының тудугларын боттандырары-биле ажылдап турар. Ол суг күжү-биле ажылдаар электростанциялар болгаш каналдарның тургустунуп турары болза, коммунизмниң хүштүг материалдыг баазазы болур.

Совет Эвилелиниң чедиишкиннери бүгү делегейниң ажылчы чоннарын өөртүп турар. Олар болза, социализмниң болгаш коммунизмниң улуг амыдыралдыг күжүнүң дугайында беш чыл соңгаар чугаалаан И. В. Сталинның чугаазын чайынналчаа-биле бүзүредип турар. Совет кижилерниң чедиишкиннери болза, Болгарияның ажылчын аңгызының шилип алган оруу—социализмче баарының карачаңгыс шын оруу ол болурун бүзүредип турар».

(СЭТА).

Болгарияда орус дыл өөрениишкини

СОФИЯ. Болгарияның улус республиказының ажылчы чоннары совет улустуң дыл-бижиинге болгаш культуразынга улуг сонуургалды салып турар.

Болгар-Совет ниитилелиниң эвилели бүдүрүлгелерде болгаш албан черлеринде, хоорайларда болгаш көдээ черлерде орус дылдың 500 хире курстарын организастаан.

Болгарияның найсылалы—Софияда 200 курстарны тургускан, ында 3.567 кижи өөренип турар. Болгар-Совет ниитилелиниң София хоорай чөвүлелиниң чанында башкылаарларның тускай курстарын тургускан.

Сталин хоорайда Болгар-Совет ниитилели фабрикаларда болгаш заводтарда орус дылдың 30 ажыг курстарын организастаан, ында 530 ажыг кижи өөренип турар.

Пловдив хоорайның Болгар-Совет ниитилели орус дыл өөренип турарларга тускай радио дамчыдылгаларын чорудуп берип турар.

(СЭТА).

Иенин болгаш чаш уругнуң эрге-ажыктарының дугайында сагыш салыышкын

СОФИЯ. Иенин болгаш чаш уругнуң эрге-ажыктарының дугайында Болгарияның улус республиказының чазаа улуг сагыш салыышкынны болдуруп турар. Өскүс ургларга херек ургларга бажыңнарын тургускулаан.

Чуртка улус эрге-чагыргазын доктаадырынга чедир болгар көдээ суурга чаңгыс-даа божуур бажың чок турган, ам олар 500 ажыг. Хоорайларның божуур бажыңнарында оруннарның саны дыка көвүдээн. Чүгле чаңгыс Софияда безин сөөлгү 6 чылдар иштинде божааннарга эмнелге оруннарының саны 8 катап көвүдээн.

Эмчиниң сүмезин ёзугаар деритинген Болгарияда эң улуг божуур бажың Софияда ажытынган.

(СЭТА).

Албанияда тараа дүжүдүнүң өзүлдези

ТИРАНА. Албанияның телеграф агентилелиниң дамчыдып турары болза, эрткен чылын Албанияга кызыл-тастың дүжүдү 1938 чылга домейлээрге 221 хуу, көк-тараның 265 хуу, ристиң 468 хуу, арбайның 277 хуу, кукурузаның 75 хуу болгаш суланың 249 хуу өскен.

Оон-биле кады, тараачыннарның орулгалары өскен болгаш оларның амыдырал-деңнели бедээн.

Бо чедиишкиннер болза, тараачыннарга черни шилчидип берип, чер реформазын чорутканының ачызы-биле; ажылчы тараачыннарга чазактың көргүзүп турар дузаламчызының болгаш улуг суггарылга ажылдарының ачызы-биле чеьдип алдынган.

(СЭТА).

Польшада чаа шахталар тудуушкуну

ВАРШАВА. Польшада чаа шахталар тудуушкунунуң дугайында саннарны парлалгада чарлап бижээн.

1950 чылда шахталар тудуушкунунуң планын ажыр күүсеткен, үш чаа шахталарның тудуушкунунуң талазы-биле ажылдар сайзыраан. 1951 чылда база үш шахталарның тудуушкунунуң талазы-биле ажылдар эгелээр. Ол шахталар байлакшылдыг техника-биле чепсегленген турар болгаш ээлчегде 6—10 мүң тонна хөмүр-дашты берген турар.

Тутунуп турар шахталарның чанында Культура бажыңнарлыг, поликлиникаларлыг болгаш оон-даа өске түүлдерлиг чүрттелга суурлары өзүп турар.

Польшаның хөмүр-даш үлетпүрүнге Совет Эвилели улуг дузаламчыны көргүзүп турар.

(СЭТА).

Төп болгаш Мурнуу Кыдатта чер реформазы

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң Ханькоу корреспондентизиниң медээлеп турары болза, Төп болгаш Мурнуу Кыдатта чер реформазын 1200 ажыг сяннарда (сян дээрге—элээн каш көдээ суурлар) чоруткан болгаш амгы үеде 6.800 ажыг сяннарда чорудуп турар.

Цзянс можуда чер реформазы чорутунган районнарда тараачыннарга черден аңгыда помещиктерниң тараазын 200 миллион хире кэттини (кэтти дээрге—0,6 килограммага деңнежир), элээн хөй он-он мүң чүрттелга болгаш ажыл-агый тудугларын, 30 мүң баш ажылчын малдарны болгаш көдээ ажыл-агыйның хөй-хөй херекселдерин шилчидип берген.

Амгы үеде Цзянс можуда тараачыннар эвилелдериниң кежигүннериниң саны 2 миллион кижиден ажып турар.

(СЭТА).

Коммунистиг партияның халдавыры Францияда өзүп турар

ПАРИЖ. Социалистиг партияның болгаш аңаа чоок хамаарылгалыг бөлүктериниң муниципальдиг чеди чөвүлекчиларының албан хүлээлгезинден дүжүп үнгени-биле холбаштыр Ивюиниң чурттакчылыг черлеринге болуп турган муниципальдиг түр соңгулдаларның түңнелдерин «Юманите» солунга чарлаан. Коммунистиг партияның кандидаттарының даңзызы дээш эң-не хөй санныг бадылаашкыннар бердинген. Муниципальдиг чөвүлелге кандидаттар шупту коммунистер соңгутурган. Коммунистиг партияның даңзызы дээш бир дугаарда 793 бадылаашкыннар, ийи дугаарда 833 бадылаашкыннар бердинген. Муниципальдиг чөвүлелдиң мурнунда эрткен соңгулдаларынга бо черниң чурттакчылары коммунистиг партияның даңзызы дээш бир дугаарда 361 бадылаашкыннар, ийи дугаарда 505 бадылаашкыннар бердинген турган.

(СЭТА).

АКШ-ка 70 мүң пөс-таавычылар ажыл соксатканнар

НЬЮ-ЙОРК. Ассошиэйтед Пресс агентилелиниң медээлеп турары-биле алырга, февральдиң 13-те дүн ортузунда Чаа Англия штатка 160 пөс-таавы фабрикаларынга ажылдап турган 70 мүң пөс-таавы ажылчыннары ажыл соксадыышкыны эгелээн. Ажыл соксатканнар ажыл төлевирин улгатырарын негеп турганнар.

(СЭТА).

„Америк чазак бодун тайбың херээниң өлүмнүг дайзыны кылдыр база катап көргүскен"

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң дамчыдып турарын ёзугаар алырга, «Женьминьжибао» деп солуннуң «америк чазак бодун тайбың херээниң өлүмнүг дайзыны кылдыр база дагыы көргүскен» деп эгелиг чүүлүнге бижип турары болза:

Америк империализм бодунуң бүгүле күштерин ажыглап тургаш, январь 30-де КНО-нуң Политиктиг комитединге болгаш февраль 1-де КНО-нуң Кол Ассамблеязынга Кыдатты Кореяда «агрессор» кылдыр нүүлдекчи ёзу-биле чарлап турар резолюцияны хүлээп алырынче бодунуң чалчаларын албадапкан. Кыдаттың, Азияның болгаш бүгү делегейниң улустары Кыдатка хамаарыштыр Катышкан Штаттарның калчаалыг нүүлүн кайгаашкын-биле көрүп турар. АКШ-тың резолюциязы америк империалистер корей айтырыын тайбың шиитпирлээр хөңну чогун болгаш харын дайынны, агрессияны үргүлчүлеп чорударын албадап турар дээрзин бүгү улуска көргүзүп турар.

Кореяга американчыларның агрессчи дайынны эгелээни 1950 чылдың июнь 25-тен болгаш Тайванга американчыларның халдаанындан бээр, Кыдат улус республиканың улустуң Төп чазаа Кореядан бүгү-ле даштыкы шериглерни үндүреринге үндезилетинген чугаалажыышкыннарының аргазы-биле корей айтырыын шиитпирлээриниң болгаш иштики корей айтырыгларны корей улус боттары шиитпирлээриниң дугайында саналын чаңгыс удаа эвес киирип келген. Эрткен чылдың август 20-ден эгелээш Кыдаттың Даштыкы Херектер Министри Чжоу Энь-лай Кореядан Катышкан Штаттарның болгаш өске-даа күрүнелериниң шериин үндүрерин, база ол ышкаш Ыракы Чөөн-чүкке болгаш бүгү делегейге тайбыңны катап тургузар сорулга-биле Тайвандан болгаш Тайван өөштен америк чепсектиг күштерни үндүрерин негээн телеграммаларны КНО-нуң Айыл чок чоруунуң Чөвүлелинге чаңгыс удаа эвес чорудуп келген болгай.

Америк чазак бодунуң агрессчи чепсектиг күштерин Тайвандан үндүрүп алырының, америк болгаш өске-даа даштыкы шериглерни Кореядан үндүрериниң, Кореяның иштики айтырыгларын шиитпирлээрин корей улустуң бодунга шилчидип бээриниң, корей айтырыгны тайбың арга-биле шиитпирлээриниң дугайында Кыдаттың тускай төлээлекчизи У Сю-цюань эрткен чылдың ноябрь 23-те КНО-нуң Айыл чок чоруунуң чөвүлелинге шуут саналдап айыткан.

Кореяже халдап киргем америк шериглериниң элээн каш улуг аштыышкыннарының соонда болгаш Кореяның Улус армиязы биле кыдат эки-турачыларның Сеулду хостаанының соонда, бо чылдың январьниң 17-де Кыдаттың Даштыкы Херектер Министри эш Чжоу Энь-лай Кореядан бүгүле даштыкы шериглерни үндүреринге үндезилетинген, чеди чурттарның конференциязын чыылдырарының айтырыгларның боду шиитпирлээр эргени корей улуска тыпсып бээриниң дугайында КНО-нуң Кол Ассамблеязының Политиктиг комитединиң даргазы Урданетка бодунуң харыызынга база катап саналдап айыткан. Ынчаарга ол саналдың сорулгазы болза, Кореяда болуп турар дайынны тайбың ёзу-биле шиитпирлээри болгаш Ыракы Чөөн-чүкке хамаарышкан өске-даа айтырыгларны чугаалажыышкыннарның аргазы-биле шиитпирлээри болуп турган.

Январьниң 22-де Кыдаттың Даштыкы Херектер Министри Чжоу-Энь-лай Кыдатта Индияның элчини Наниккарның январьниң 17-де Чжоу-Энь-лайның телеграммазы-биле холбаштыр тургускан айтырыгларынга бодунуң харыызынга Кыдат улус республиканың туружун тодаргайы-биле тайылбырлаан.

«Бир эвес даштыкы шериглериниң Кореядан үндүртүнген турар ужурлуунуң принциви хүлээп алдынгаш, амыдыралга боттанып эгелей бээр болза, Кыдат улус республиканың улустуң Төп чазаа кыдат эки-турачыларга Кыдатче дедир ээп чаныр келирин сүмелээриниң харыысалгазын бодунга алыр» дээрзин Чжоу Энь-лай айыткан. Кореяда дайынны доозар болгаш корей айтырыгны тайбың шиитпирлээр сорулга-биле ол ийи базым баш бурунгаар хүлээп алдынган. Ындыг турушту Кыдат улус республиканың улустуң Төп чазаа кезээде барымдаалап келген. Совет Эвилели болгаш улус демократиязының чурттары корей айтырыгны тайбың шиитпирлээрин шиитпирлии-биле негеп турар болгаш оларның ол негелдезин Индияның улустары болгаш өске-даа азия, араб чурттарның хөй нуруузу, база ол ышкаш капиталистиг чурттарның тайбыңга ынакшылдыг улустары деткип турарлар.

Ындыг турбуже, Катышкан Штаттар мырыңай өске турушту ээлеп турар. Катышкан Штаттар корей айтырыын тайбың ёзу-биле шиитпирлээринче хамаарыштыр КНО-нуң Айыл чок чоруунуң Чөвүлелинге Кыдат биле Совет Эвилелиниң үндүрүп келген саналдарын чаңгыс удаа эвес узамдыктырып келген болгаш удурланып келген. Оон туржук Катышкан Штаттарның күрүне секретари Ачесон январьниң 17-де Кыдаттың Даштыкы Херектер Министри Чжоу Энь-лайның тайбың сапалдарынга мырыңай удурланышкаш, ону хүлээвейн турар медеглел кылган. Катышкан Штаттарның төлээлекчилер палатазы болгаш сенат сөөлзүредир, январьниң 19-та болгаш 23-те Кыдатты Кореяда «агрессор» деп нүүлдекчи ёзу-биле чарлап турар резолюцияны хүлээп алган. Бо бүгү барымдаалар болза, Катышкан Штаттар дайынны калбартырын болгаш Кыдаттың, Кореяның болгаш бүгү делегейниң улустарынга хамаарыштыр өөзээннешкек политиканы чорударын шиитпирлээн дээрзин ужунга үндүр долузу-биле бүзүредип турардыр.

Америк империалистерниң дайынны болгаш агрессияны калбартырынче угланган политиказы болза, бүгү делегейниң улустарының талазындан удурланыышкынны улам-на күштелдирген. Оон туржук америк политиканың саңлдарынга кезээде алзып, ону эдерип турар чурттарның чаазактары безин чайгылыышкын болгаш айылзыныышкынын илередип турар апарганнар. Амгы үеде Англияның болгаш Индияның хойниитизи америк политикага ажыы-биле удурланып үнүп турар болу берген, ол дугайында «Хиндустан таймс» болгаш «Манчестер гардиан» деп солуннарда тодаргайы-биле илергейлетинген. Азия болгаш араб чурттарның дыка хөй төлээлекчилери америк политиканы үргүлчүлеп, КНО-нуң Политиктиг комитединде база ажыы-биле саналдап турарлар. Америк резолюция бүгү-ниити тайбыңны тургустуруп турар деп Индонезияның даштыкы херектер министерствозунуң төлээлекчизи база медеглээн.

...Америк чазактың саналының делегейниң улустарының хөй нуруузунуң талазындан удурланыышкынны болдуруп турарының чылдагааны болза, ол саналдың мегечи-хуурмаанда болур.

Кореяда дайынның агрессору кымыл дээрзин тайылбырлаары кайы, эргежок чүгула бе ынчаш? Америкаже корей улус халдай берген бе? Кайы ол, Катышкан Штаттарның кожазы чурттарже халдай бергеш, ооң айыыл чок чоруунга кыжанып турар бе ынчаш? Азы агрессчи америк шериглер беш муң мильди шыва алып чыдар океанны кешкеш, Кореяже халдап киргеш, Кыдаттың айыыл чок чоруунга кыжанып турар бе? Американың 7 дугаар флоду Тайванче халдап кирбейн, Тайван өөшке хыналданы тургуспаан деп бе? База харын Кыдат боо-чепсектиг күштер америк гаваньнерже халдап кире берген деп бе ынчаш? Кореяда агрессчи америк шериглер корей чурттакчы чонну өлүрүп кырбайн, кыдат девискээрин бомбалап, база адып-боолавайн турар бе? База харын Кыдаттың улустары Америкаже халдап киргеш тайбың хоорайларны болгаш көдээ суурларны үрегдеп турар деп бе? Корейлерниң бүдүн өг-бүлелерин чок кылып аъштан, 40 градус сооктан элегдеп-түрээрин албадавышаан, оларны кым чок кылып турарын, база корей улуска бодунуң чурттун хостап, тайбың амыдыралын хоорту затап тургузуп алырынга кым дузалажып турарыл? Корей улус кымны көөр хөңну чок болуп турарыл, база корей улуска хамаарыштыр улуг интернационалчы найыралды кым илередип, ооң изиг ынакшылын чаалап алганыл?

Бо бүгү болза, делегейниң улустарынга мырыңай-ла билдингир. Америк чазактың мегечи-хуурмак саналы чүвениң херек кырында шынныг байдалын өскертип шыдавас. Ол чүгле америк империализмниң калчаалыг кадыгдошкун агрессчи чоруун болгаш ыядыр арын-нүүр чогун делегейниң улустарының улам-на тода билип алырынга чедирип болур Америк чазактың чөңгээлиг саналы Кореяга дуза көргүзериниң болгаш америк агрессчиге удур демисел чорударының талазы-биле кыдат улустуң эки-тура барымдаалаан чорудулгазынга канчап-даа саңлдар чедирип черле шыдавас. Ол санал чүгле америк агрессчи күзел-чүткүлдү улам-на сойгаландыр илередип, Катышкан Штаттарның аңгыланыышкынын ханыладып болур.

Кыдат улус америк агрессияга удурланыышкын чорударының болгаш Кореяга дуза көргүзериниң талазы-биле бодунуң шимчээшкининге америк империализмниң талазы-биле хоп-кочуларны кажан-даа деткивейн келген. Кыдат улус америк империалистерниң агрессиязынга удур демиселге кезээде бодунуң хуузунда күштеринге кордап келген. Бир-тээ америк империализм агрессияны чорударының талазы-биле кызыдып турар болганда амгы үеде кыдат улустуң мурнунда туруп турар сорулга болза, америк агрессияга удурланыышкынның болгаш Кореяга дуза көргүзериниң шимчээшкинин улам-на күштелдирери болгаш халбартыры, база Кореяда-даа, Кыдатта-даа америк империалистерниң агрессчи күштерин туюлунга чедир чылча-шаап, когун үзе чок кылыр дээш демиселге бүгү делегейде туруп турар боттуң өңнүктери-биле уламна сырый катыжары болур.

(СЭТА).

Кореяда болуушкуннар

Улустуң армиязының Кол командылалының дыңнадыы

ПХЕНЬЯН. Кореяның улус-демократтыг республиказының Улустуң армиязының Кол командылалының февраль 15-те дамчыткан медээзинде чугаалап турары болза, Улустуң армиязының кезектери кыдат эки-турачылар биле кады бүгү фронтуга шимчээшкинни үргүлчүлээннер.

Февральдиң баштайгы хүннеринде дайзын Сувондан (Суйген) Каннынның (Корио) мурнуу талазында чөөн эриктерде районга чедир фронтуга шавар-халдаашкынче кирерин оралдашкан. Ынчалза-даа Улустуң армиязының кезектери кыдат эки-турачыларның отрядтары-биле февральдиң ортан үезинде дайзынның шавар-халдаашкынын ойтур шапкан болгаш Хэнсон (Одзио)—Воньчжу (Генсю) районунче удур шавар-халдаашкынче киргеш, сес дугаар лисынманчы дивизияны бүрүнү-биле чылча шапкан болгаш үш дугаар, беш дугаар, чеди дугаар болгаш тос дугаар лисынманчы дивизияларны база ийи дугаар, чеди дугаар америк дивизияларның кезиин чылча шапканнар.

Улустуң армиязының кезектери шавар-халдаашкыннарын үргүлчүлеп турар.

* * *

ПХЕНЬЯН. Кореяның улус-демократтыг республиказының Улустуң армиязының Кол командылалының февраль 16-да дамчыткан медээзинде чугаалап турары болза, Улустуң армиязының кезектери кыдат эки-турачыларның отрядтары-биле кады бүгү фронтуга шавар-халдаашкынарын үргүлчүлээннер.

Төп фронтуга Улустуң армиязының кезектери Хэнсон (Одзио) болгаш Воньчжоу (Генсю) районнарынга дайзынны бүзээлээш чок кылган болгаш ол районнарны бүрүнү-биле хостааннар.

(СЭТА).

* * *

ПХЕНЬЯН. Кореяның улус-демократтыг республиказының Улустуң армиязының Кол командылалының февраль 17-де дамчыткан медээзинде чугаалап турары болза, бүгү фронтуга Улустуң армиязының кезектери кыдат эки-турачылар-биле кады шавар-халдаашкыннарын үргүлчүлээннер.

Февральдиң 15-те Чэчхоннуң соңгу чүгүнге Улустуң армиязының кезектери дайзынның 900 ажыг солдаттарын болгаш офицерлерин өлүрүп, балыглаан болгаш тудуп алган. Шериг чепсээ эжелетинген.

Хэнсоннуң (Одзио) мурнуу-чөөн чүгүнге Улустуң армиязының кезектери дайзынның 130 ажыг солдаттарын болгаш офицерлерин туткулап алганнар.

(СЭТА).

Кореяда америк интервентилерниң ханныг араатанзыг чоруктары

ПХЕНЬЯН. Пхеньянда кандыг-даа шериг объектилери чок турунда-ла америк өлүрүкчүлер боттарының ханныг араатанзыг чоруктарын үргүлчүлеп, тайбың чурттакчыларны араатанзыыбиле бомбалап турар.

Февральдиң 13-тен 14-түн дүнезинде америк самолётар дөрт шактың дургузунда үрелип бузулган Пхеньянның янзы-бүрү районнарынче чурум чогу-биле тайбың чурттакчыларны чок кылып узуткаар сорулга-биле бомбалар октаан. Шупту 300 хире бомбалар октааннар.

Эртенинде безин бомбалар ында-мында частыгылап тургулаан: чижээ, эртенгиниң 9 шакта Пан Чен Соннуң өөнүң ишти удуп чыдырда подвал чанынга бомба чазылган. Ооң түңнелинде подвал үрелген. Пан Чен Сон 10 болгаш 12 харлыг ийи оглундан 14 харлыг уруундан база кадайындан чарылган.

(СЭТА).

Француз империалистерниң Вьетнамда араатанзыг үүлгедиишкиннери

ПЕКИН. Вьетнамның информация агентилелин барымдалааш, Синьхуа агентилелиниң дамчыдып турары болза, Соңгу Вьетнамның төп районунга француз империалистерниң шериглери кадыг-дошкун аштырыышкынның соонда олар тайбың вьетнам чурттакчыларга удур кадыг-дошкун хемчеглерин күштелдирген. Француз самолёттар Бак-Жианг болгаш Тай-Нгуэн можуларының дыка хөй суурларынга бомбалар болгаш кывар чүүлдер октап, өрттер үндүрген. Бо сууржугашка (Винь-Иен можуга) француз шериглер чаңгыс хуннүң дургузунда 200 кижини өлүрген болгаш тудуп хорудааннар.

(СЭТА).

ЧАЗАЛГА

1951 чылдың февраль 18-те үнген № 33 «Шын» солунга эш И. В. Сталинның «Правданың» корреспондентизи-биле беседазын парлаанында типографияның буруузу-биле болган частыгларны мынчаар чазап номчуур-дур: бир дугаар колонканың 5 дугаар одуруун «Айтырыг. Дайын төнген соонда Совет Эвилели...» деп, адаандан өрү 23 дугаар одуруун «Айтырыг...» деп эгелеп номчуза чогуур. 2 дугаар колонказының 2 дугаар одуруунда «Кыдаттың» деп, адаандан өрү 49 дугаар одуруунда «Ылаңгыя» деп, 46 дугаар одуруунда «чазактарны» деп чазап номчуур-дур.

Харыысалгалыг редактор О. А. ТОЛГАР-ООЛ.

КОРЬ (уланут)—уругларның эң-не халдавырлыг, аар-берге болгаш айыылдыг аарыы.

Ол аарыг кижилерден кадык кижилерге агаар дамчыштыр халдаар.

Корьден аараан кижилер, ылаңгыя бичии уруглар аар-берге кавыннаашкынга болганчок-ла таваржыр. Ол аарыг организмни кошкадып суларатпышаан, туберкулёз болгаш өске-даа аарыгларның тыптырынга таарымчалыг байдалды тургузар.

Магазиннер, делгиир, кино болгаш өске-даа хөй-ниитиниң чыглыр черлеринге бичии уругларыңар аппарбаңар. Корь-биле аараан уругже кадык уругларны чагдатпаңар. Бир эвес уруңарның ийикпе оглуңарның думчуунуң суу төктүп, чөдүрүп, чараазы шуугап, температуразы өрүлеп эгелезе, ону кадык уруглардан тускайлап аңгыланар, ону уруглар консультациязынче аппарбайн, эмчини бажынче чаланар.

Корьге удур тарылга—корь-биле демиселдиң эң эки аргазы ол. Корьге удур тарылганы өске аарыглар ышкаш баш бурунгаар чорутпас, кажан аарый берген уруг өске кадык уруглар-биле кады турган болза, тарылганы ол уругларга чүгле ынчаарда ам чорудуп болур.

Корьге удур тарылганы шак ынчаар чогуур өйүнде кылыр болза, оон аарывас. Арай озалдап, кажан аарып эгелей бергенде кылыр болза, чиик эртер болгаш кавыннаашкын болбас.

Санитар чырыдыышкынның тыва областа Бажыны.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл Щетинкин кудумчузу, бажың 7. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62; редакторнуң оралакчызының, харыы салгалыг секретарьниң—3—68; партия амыдыралы, пропаганда болгаш агитация, литература болгаш уран-чүүл, көдээ ажыл-агый, иштики информация, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа кылдыстериниң, бухгалтериянның—3—65.

Б00561 Облкүүсөмнүң типографиязы